

Erasmus Rotterdam Universiteit,

Masterscriptie: Polarisatie, Democratie en Samenleving

Rotterdam 22 juni 2025

Analyse der Politieke Zotheid

***Een Onderzoek Naar Hoe Kijkers Politieke Satire
Interpreteren***

Door Amos Wijnberg 555938

Scriptiebegeleider Dr. W. de Koster

Tweede lezer Dr. M. Hornstra

Woordaaantal 9986

 ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

Dankwoord

Ondanks dat de titel een knipoog is naar Erasmus diens werk *Lof der Zotheid*, is deze scriptie in eerste instantie niet per se een eerbetoon aan het boek. Het is eerder een eerbetoon aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam waar ik afgelopen jaren met veel plezier mijn studies heb gevolgd. Omdat er veel studiegenoten, tutoren en professoren bijgedragen hebben aan deze fijne en leerzame periode, wil ik graag de universiteit in het geheel bedanken.

Tevens wil ik graag mijn scriptiebegeleider bedanken Dr. W. de Koster. Zijn inzet en analytische bijdrage zorgde ervoor dat ik motivatie en sturing kreeg in het proces van voltooiing. Daarnaast wil ik ook de medestudenten bedanken. Hun feedback en oplettendheid bracht de scriptie op veel vlakken structuur en theoretische diepgang. Uiteraard wil ik ook graag alle respondenten bedanken voor hun bijdrage en openheid.

Ter afsluiting, wil ik mijn familie, vrienden en uiteraard mijn partner, Laura, bedanken. Zonder hen zou het slechts een en al zotheid zijn (en niet de luchtige vorm).

Bedankt iedereen!

Abstract

In dit onderzoek wordt er dieper ingegaan op de vraag hoe kijkers audiovisuele politieke satire interpreteren. Voorafgaand onderzoek naar de invloed van politieke satire riep veel vragen op. De resultaten uit deze kwantitatieve onderzoeken – met betrekking tot affectieve polarisatie, overtuigingskracht en politieke betrokkenheid – wezen op uiteenlopende conclusies over de invloed van politieke satire. Dit suggereerde onbekende inzage in het interpretatieproces en meerdere onderzoekers (e.g. Holbert 2013, Young, 2014) deden een oproep tot kwalitatief onderzoek voor verdieping hierin. Dit onderzoek heeft door middel van *elicitation* interviews het interpretatieproces dan ook onderzocht. De bevindingen tonen aan dat men zeer uiteenlopende interpretaties heeft bij de waarneming. Verbale (discursieve) en non-verbale (semiotische) tekens bleken verschillende associaties op te roepen en van invloed te zijn op de gehele boodschap; de invulling van het onderwerp, doelwit en de gevoelens verschilde dermate dat het duidelijk werd waarom er in de literatuur geen duidelijk beeld is over de invloed van politieke satire. Het verschil tussen interpretaties bleek niet afhankelijk te zijn van iemands politieke voorkeur. De interpretatieverschillen zijn te wijten aan het verschil in persoonlijke en sociale ervaringen, politieke opvattingen en verwachtingen. Dit wordt beschreven als de anekdotische, ideologische en affectieve lading die iemand toekent aan de verbale en non-verbale tekens. Over het algemeen leken onderwerpen zelf en het onrustige politieke klimaat aanleiding te zijn voor sterke emoties. Er worden meerdere voorstellen voor vervolgonderzoek gedaan, waaronder een meta-analyse van eerder onderzoek om het belang van de actualiteit te controleren.

Kernwoorden: Affectieve Polarisation, Interpretation, Persuasive Power, Political Actuality, Political Satire

Inleiding

In 2024 kreeg Arjen Lubach, de bekende televisiepresentator, vanwege zijn satirische bijdrage aan de wetenschap en samenleving, een eredoctoraat van de Open Universiteit (Eredoctoraat Van Open Universiteit Voor Arjen Lubach - Open Universiteit, 2024). Lubach staat bekend om zijn satirische en informatieve content (Takken, 2018) en eerder ontving hij al van Erasmus Universiteit de Lof der Zotheidsspeld – verwijzend naar Erasmus' eigen satirisch werk uit 1511. (Arjen Lubach Krijgt Lof Der Zotheidsspeld, 2024; Erasmus, 2016). De satiricus krijgt echter niet altijd lof. Door het uitdagen en betwisten van culturele grenzen, overtuigingen, normen en waarden, autoriteit, taboes, etc. – kan satire ook een negatieve impact hebben en leiden tot escalatie (e.g. de Deense cartoon controversie, 2006, 'eerste transnationale humor schandaal' en/of Charlie Hebdo, 2011) (Kuipers, 2006 & 2011; Drees & De Leeuw, 2015). In een multiculturele maatschappij is er namelijk geen eenduidige omgangsvorm met satire (De Leeuw, 2015).

Satire is een socio-culturele modus van voorstelling met een retorische kracht die op een absurde en ridicule manier, kritiek levert op culturele en politieke fenomenen (LeBoeuf, 2007; Drees & De Leeuw, 2015). Op basis van het doelwit kan men vaak het soort satire onderscheiden; zo wordt politieke satire – het onderwerp van dit onderzoek – gekenmerkt door als doelwit politieke sentimenten,

partijen, beleid en/of politici te kiezen en op een absurdistische manier te bekritisieren (Altena, 2015; Mifdal, 2015). Een bekende vorm van politieke satire – zoals Arjen Lubachs programma – wordt ook wel *soft news* genoemd (Baum, 2003), een vorm van *infotainment* (Moy, Xenos & Hess, 2005). Qua presentatie is het een parodie op het nieuws en kent het een komische en een informatieve overdracht (Jones, 2015). Dit onderzoek zal voornamelijk gericht zijn op audiovisuele fragmenten waarin een politiek satirisch monoloog gehouden wordt, met als doelwit politieke sentimenten, partijen, beleid, politici en/of achterban (Boukes et al., 2024).

Naar de invloed van politieke satire is veel onderzoek gedaan maar de resultaten blijken zeer uiteenlopend (Holbert, 2013). Er is onduidelijkheid of politieke satire middels kennisverwerving kijkers meer politiek betrokken maakt, en politieke participatie mobiliseert. Zo leken Chen en Gan, (2017) aanwijzingen daarvoor te vinden, terwijl Baumgartner en Morris (2006) eerder het tegenovergestelde zagen; men werd negatiever en cynischer wat gepaard ging met vermindering van politieke participatie. Studies deden daarnaast ook onderzoek naar de overtuigingskracht en polarisatie-effecten. Op basis van de sociale identiteitstheorie (Tajfel & Turner, 1979) wordt veelal gesuggereerd dat politieke satire – middels humor de groep afbakent – de groepsbanden en vijandigheid naar de *out-group* (i.e. affectieve polarisatie) versterkt maar niet elk onderzoek wijst in die richting (Tashkenbayev, 2022; Holbert, 2013). Bovendien suggereert de literatuur namelijk ook nog de overtuigende kracht van politieke satire; het publiek kan beïnvloed worden in hun politieke opvattingen en initiële opvattingen veranderen (Moy et al., 2005; Boukes et al., 2015). Het blijkt onduidelijk waarom onderzoek het niet eens wordt over de invloed met betrekking tot de politieke betrokkenheid, affectieve polarisatie en de overtuigingskracht (Holbert, 2013).

De invloed van politieke satire roept sociologisch gezien nog veel vragen op (Becker, 2020). De uiteenlopende resultaten lijken voornamelijk te komen doordat het bestaande onderzoek kwantitatief is en nog belangrijk kwalitatief inzicht mist. Het publiek wordt nog als te passief beschouwd waardoor er weinig tot geen oog is voor de actieve bijdrage die de beleavingswereld van de kijker toevoegt; hoe de kijker satire decodeert en interpreteert (Hall, 1973; Holbert, 2013; Kuipers, 2015; De Leeuw, 2015; Young, 2014). De onderzoeksvraag die hieruit volgt is: *Hoe interpreteren burgers politiek satirische fragmenten en hoe kunnen verschillen hierin begrepen worden?*

Dit onderzoek is van wetenschappelijk belang om inzicht te krijgen in de uiteenlopende resultaten van het kwantitatief onderzoek, met behulp van de beeldvorming en referentiekaders van de kijker – die vooralsnog buiten beschouwing werden gelaten. De literatuur meent dat inzicht hierin vervolgonderzoek kan ondersteunen (Young, 2014; Holbert, 2013). Dit onderzoek wil daarom gehoor geven aan die oproep tot kwalitatief onderzoek. Daarnaast is het van maatschappelijk belang om hier inzicht in te krijgen omdat de burger de traditionele vormen van democratische representatie en de media als minder legitiem ervaart (Jones, 2015). Men heeft minder vertrouwen in de vierde macht en burgers zoeken hun informatie elders (Baumgartner & Morris, 2006; Van Zoonen, 2012). Door een verruimd medialandschap (i.e. internet) is de creatie en de toegang tot andere geluiden laagdrempeliger

(Van Zoonen, 2012). Aangezien politieke satire steeds invloedrijker wordt in de context van het laag vertrouwen in de traditionele representatie (Jones, 2015; Dobmeier et al., 2023), is het van belang om het fenomeen beter te begrijpen.

Het onderzoek richt zich enkel op Nederland vanwege de reikwijdte en focus van dit onderzoek. De leeftijd van respondenten beoogt tussen 20-30 aangezien dat politieke satire voornamelijk door jongeren geconsumeerd wordt (Jones, 2015). Daarnaast is er geselecteerd met het oog op variatie. Hierbij is primair gemikt op links/rechts oriëntatie om de *in-* en *outgroup* te belichten (Tashkenbayev, 2022), en man/vrouw wegens dat politieke consumptie gender gebonden kan zijn (Trevor, 1999). De variatie is bedoeld om verschillende vormen van interpretatie te achterhalen. Er werden vier fragmenten met een politiek satirisch monoloog getoond en na ieder fragment werden vragen gesteld – ook wel *elicitation interviews* genoemd (Henry & Fetters, 2012). Interviews werden na afloop gecodeerd – waarbij het interpretatieproces van de waarnemer centraal staat – middels ATLAS.ti (Creswell & Creswell, 2022).

Analyse der Politieke Zotheid

Satire is een complex fenomeen met vele karakteristieken en voorstellingsmogelijkheden. Verschillende voorbeelden over de impact van satire (e.g. Kuipers, 2006 & 2011; Drees & De Leeuw, 2015), roepen vragen op over hoe politieke satire van invloed kan zijn op iemands politieke opvattingen en handelen. Eerder onderzoek naar de invloeden hiervan zal worden besproken – of politieke satire leidde tot politieke betrokkenheid, overtuigingskracht en affectieve polarisatie (e.g. Holbert, 2013). Wegens uiteenlopende resultaten en weinig consensus in de literatuur, zal er dieper ingegaan worden op satire als een relationeel gebeuren (e.g. Young, 2014) en het belang van interpretatie (Cresswell, 2011; Grossen & Orvig, 2011; Hall, 1973). Hieruit volgen de attenderende begrippen (Blumer, 1954), die gericht onderzoek mogelijk maken.

Het Politieke der Zotheid

“It is precisely laughter that destroys the epic, and in general destroys any hierarchical distance” (Bakhtin, 2010, p. 23). Satire is een socio-culturele modus van voorstelling met een retorische kracht die op een absurde en ridicule manier kritiek levert op culturele en politieke fenomenen (LeBoeuf, 2007; Drees & De Leeuw, 2015). Satire spot met iets of iemand; heeft een doelwit. De spot kan luchtig zijn (Horatiaans) of bijtend (Juvenaliaans)¹; de eerstgenoemde kenmerkt zich door minder denigrerend te

¹ Een derde stijlform van satire is de Mennippeaanse satire, deze heeft echter qua vorm een meer verhalende structuur op een luchtige, filosofische en/of poëtische wijze (Bakhtin, 2010; Condren, 2012). Dit wordt wegens diens aparte artistieke vorm en inhoud buiten beschouwing gelaten.

zijn en gezichtsverlies van het doelwit te voorkomen, terwijl de laatstgenoemde juist oteert en in plaats van het humoristisch aspect, eerder de nadruk legt op verwonden (Holbert et al., 2011).

Tegenwoordig is politieke satire een populaire vorm van kritiek die volgens Jones (2015) te wijten is aan de ondergang van de ‘*Regimes of Truth*’, verwijzend naar Foucault (*regimes of truth* verwijzen naar de traditionele media, die de macht consolideren en bevestigen). In Westerse democratieën is de relatie veranderd die de burger heeft met de traditionele vormen van democratische representatie en de media. De legitimiteit is verminderd en heeft geresulteerd in een crisis van representatie (Jones, 2015). Volgens Jones (2015) is dit zichtbaar door de opkomst van parodieën op het nieuws, zoals die van Jon Stewart, Stephen Colbert en Arjen Lubach. De setting en vorm van zo’n programma is het satiriseren van de ‘objectiviteit, waarheid en het narratief’ van traditionele nieuwszenders (Jones, 2015). Dit soort programma’s worden ook wel *infotainment* (Moy et al., 2005), of *soft news* genoemd (Baum, 2003).²

Politieke satire is echter niet enkel te vinden als *infotainment* (Boukes et al., 2024). Er bestaan verschillende vormen hiervan. Dit kunnen spotprenten zijn, politieke *memes*, geschreven stukken (zoals De Speld, GeenStijl, Nieuwspaal), muziek, enzovoort. De meest onderzochte vorm in de sociologie is echter wel de audiovisuele vorm waarin een overdracht van politieke satire plaatsvindt middels een betoog. Dit kan worden herkend doordat het politici, partijen, beleidskwesties, of politieke sentimenten/handelingen of achterban als doelwit heeft (Boukes et al., 2024). Politieke satire als artistieke kritiekvorm illustreert daarmee incongruenties aan het publiek door aandacht te geven aan de hypocrisie, absurditeit en/of sociale normen door het gebruik van humor (Boukes et al., 2015; Young, 2020). Onderzoek suggereert dan ook dat politieke satire consequenties kan hebben en politieke mobilisatie kan teweegbrengen (Mifdal, 2015; Chen & Gan, 2017).

Becker (2020) en anderen (Young, 2014; Holbert, 2013) beargumenteren wel dat er sociologisch gezien nog veel kanttekeningen zijn bij onderzoek naar politieke satire, zoals hieronder besproken wordt.

Invloed der Politieke Zothed

“*Satire is mainly about a time, a place, and a people*” (Test, 1991, p. 35). Door het doelwit van politieke satire kan niet iedereen meelachen (Kuipers, 2015). Mensen kunnen zichzelf definiëren op basis van hun politieke voorkeuren; hun partijdigheid (Silva, 2017). In Nederland is er sinds de opkomst van Pim Fortuyn en Geert Wilders meer ideologische polarisatie (Silva, 2017). Deze sociale identificatie zorgt ervoor dat men zichzelf identificeert op basis van de groepsidentiteit, oftewel hun politieke identiteit (Tajfel & Turner, 1979). Kijkers van politieke satire kunnen dan ook ondersteund worden in hun aannames, of zich aangevallen voelen (Boukes et al., 2021). Veel onderzoek naar de invloed van

² Volgens een poll zouden 1 op de 10 Amerikanen hun nieuws verkrijgen uit dit soort satirische programma’s (Dobmeier et al., 2023). In Nederland had ‘Zondag met Lubach’, en ‘Dit was het Nieuws’ ongeveer 1.3 tot 1.6 miljoen kijkers (DPG Media Privacy Gate, 2023; User, 2025).

politieke satire m.b.t. de overtuigingskracht, de affectieve polarisatie en politieke betrokkenheid, neemt de sociale identiteitstheorie dan ook in acht.

Qua overtuigingskracht zijn veel onderzoeken gericht op heuristieken zoals politieke cues (priming en framing) (Moy et al., 2005), in combinatie met de vorm van humor (e.g. ironie of sarcasme) (Polk, Young, & Holbert, 2009). Door middel van herkenbare partijgebonden heuristieken kan de satire overtuigend zijn en als *shortcut* dienen voor sommigen, terwijl door anderen het als een vorm van propaganda kan worden waargenomen (Moy et al., 2005). Overtuiging hier lijkt nog steeds binnen de context van partijdigheid (selectieve perceptie) en Moy et al., 2005 suggereren dat de partijgebonden lens van invloed kan zijn op de interpretatie van zowel humor, als informatie, maar hoe dit toegepast wordt is nog onduidelijk. Daarnaast suggereren Polk et al. (2009) dat een hoger niveau van politieke effectiviteit bij kijkers meer excessieve argumentatieontleding toont maar dat dit de kwaliteit van ontleden niet per se beter maakt. De mate van politieke effectiviteit had ook geen invloed op de overtuigingskracht van politieke satire (Polk et al., 2009). In tegenstelling tot het bovengenoemde ondervonden Boukes et al. (2021) juist dat men wel van politieke voorkeur kan veranderen na het kijken van politieke satire; de overtuigingskracht heeft dan de mogelijkheid om iemands partijgebonden lens te veranderen. Hoe sociale identiteit en selectieve perceptie werken bij de interpretatie van politieke satire is dus nog onduidelijk (Polk et al., 2009; Moy et al., 2005).

Onderzoek naar de invloed van politieke satire op affectieve polarisatie blijft ook zonder consensus. Tashkenbayev (2022) suggereert dat als men vooringenomen overtuigingen heeft bij het kijken van politieke satire, men achteraf meer affectieve polarisatie ervaart; i.e. het versterkt vijandigheid jegens de *out-group*. Het onderzoek van Chen en Gan (2017) suggereert dat men voornamelijk boosheid en vijandigheid ervaart als de politieke satire tegengesteld is aan bestaande overtuigingen en op hen gericht is. De boosheid en vijandigheid leek ook politieke mobilisatie te bewerkstelligen (Chen & Gan, 2017). Ook leken Tashkenbayev (2022) en Chen en Gan (2017) aan te tonen dat het onderwerp van de satire belang was waardoor het effect van politieke satire op affectieve polarisatie wellicht meer thematisch verbonden is dan partijgebonden.

Het type humor (Horatiaans/Juvenaliaans)³ maakt volgens Tashkenbayev (2022) geen verschil. Ook dit blijkt niet duidelijk, het lijkt namelijk haaks te staan op Holberts (2013) suggestie dat Juvenaliaanse satire juist wel een verschil maakt. Men is er dus niet over eens of humor affectieve polarisatie versterkt. Het tegenovergestelde bleek ook gevonden te zijn. Affectieve polarisatie zou niet altijd aanwezig zijn en juist vanwege de humor (Nabi, Moyer-Gusé & Byrne, 2007). Humor leek verzet tegen de boodschap te verminderen, maar kon ook de boodschap zelf minder serieus maken. Als de humor echter te complex is, zoals Polk et al. (2009) in hun onderzoek verwijzen naar ironie, dan kan dat van invloed zijn op het begrip van de boodschap. Het onbegrip van de boodschap is dan uiteraard

³ Horatiaans is een luchtige vorm van satire terwijl Juvenaliaans bijtend is (zie p. 5) (Holbert et al., 2011).

van invloed op de overtuigingskracht. Het blijft dus onduidelijk welke overtuigingskracht, of invloed op affectieve polarisatie, politieke satire heeft.

Dat kennisverwerving politieke betrokkenheid stimuleert is ook onduidelijk (Holbert, 2013). Volgens Baum (2003) kan politieke humor dienen als een soort *gateway* die mensen politiek attendeert en bewust maakt. De humoristische vorm maakt het toegankelijk en bovendien zou men lastige onderwerpen beter kunnen begrijpen (Baum, 2003). Dit zou betekenen dat men op een laagdrempelige manier moeilijke kennis vergaart. Jones (2010) en Xenos & Becker (2009) stellen dat deze kennisverwerving betrokkenheid en politieke daadkracht stimuleert. Dit leek niet altijd het geval en men kon in tegenstelling tot politieke betrokkenheid juist negatiever en cynischer worden op de politiek an sich en frustraties leidde tot een vermindering in politieke participatie (Baumgartner & Morris, 2006; Holbert, 2013; Young, 2014). De resultaten zijn dan, ook hier, uiteenlopend. Een verklaring voor de bovengenoemde uiteenlopende resultaten is dat kijkers een actieve bijdrage zouden leveren op basis van eigen politieke kennis, politieke overtuiging (selectieve perceptie) en psychologische karakteristieken (Holbert, 2013; Young, 2014).

“With different experiences and understandings of politics, these distinct groups will likely construct different meanings from political humor, thereby fostering different processes and different outcomes” (Young, 2014, p. 879). De literatuur suggereert dat het publiek niet ‘passief’ is maar satire co-construeert (Kuipers, 2015). De bovenstaande onderzoeken hebben gemeen dat ze door kwantitatief onderzoek de ervaringen van kijkers reduceren tot numerieke waarden waardoor het kwalitatieve aspect nog als een *black box* is. De studies tonen verscheidene resultaten die moeilijk te interpreteren zijn aangezien de sociale en situationele dynamieken die van satire een co-construct maken (Kuipers, 2015), buiten beschouwing worden gelaten. Vandaar dat men beargumenteert dat onderzoek niet slechts moet kijken naar de actuele invloed maar dat er nog veel inzicht nodig is in de beleving van satire op een kwalitatief niveau (Becker, Xenos, & Waisanen, 2010; Holbert, 2013). Aangezien de waarneming van politieke satire geconstrueerd wordt door de kijker zelf (Young, 2014), de reductie tot numerieke waarden deze niet goed kan bevatten.

Interpretatie der Politieke Zothed

“The word in language, is half someone else’s. It becomes “one’s own” only when the speaker populates it with his own intention” (Bakhtin, 2010, p. 293). De suggestie in de literatuur is dat satires invloed deels afhankelijk is van de kijker; de grap moet herkend en/of aanvaard worden (Kuipers, 2015). Veel lijkt namelijk afhankelijk van de dispositie van het publiek (De Leeuw, 2015). De Leeuw (2015) beschrijft het verschil daarin als een ‘*borderzone*’ – knooppunten van verschillende groepen met verschillende disposities – waardoor satire niet altijd herkend en/of aanvaard wordt.

Satire heeft een cognitieve en een emotionele component – de informatieoverdracht vindt immers plaats middels een vorm van absurditeit. Tijdens de overdracht van informatie – zoals bij politieke satire – moet de kijker de boodschap zelf nog decoderen (Hall, 1973). De discursieve

boodschap bevat een verwijzing en de ontvanger moet de informatie uit de boodschap halen. Na het proces van decoderen kan men de boodschap accepteren, delen accepteren of volledig verwerpen. Het werkelijke decoderingsproces blijft echter onduidelijk. Bovendien is dit in de vooronderstelling dat de boodschap eenduidig geïnterpreteerd wordt; dat decodering tot dezelfde boodschap leidt en enkel de reactie daarop verschilt (Hall, 1973). Dit lijkt dan ook illustrerend voor voorafgaand onderzoek dat een soortgelijke vooronderstelling toont. Dit omdat eerder onderzoek weinig rekening heeft gehouden met *hoe* men tot dat antwoord komt.

Interpretatie van politieke satire kan begrepen worden als een dialogische relatie (i.e. dialogisme) – op basis van gebeurtenissen in het verleden en verwachtingen van de toekomst – die men heeft waarbij men zichzelf situeert in en zich argumentatief richt op verschillende politieke discoursen (Cresswell, 2011; Grossen & Orvig, 2011). Onderzoek naar de interpretatie van politieke satire moet dan ook oog hebben voor hoe het individu een verlengstuk is van discoursen en het individu als een relationeel wezen beschouwen. Iemands opvattingen nemen plaats als een dialoog in een discursieve kettingreactie; men reageert, anticipeert, en men vormt een responsief begrip op de grenzen van discoursvelden⁴ (Grossen & Orvig, 2011). Interpretatie is dus ook als een actieve dialoog. Dit is het dialogisme van Bakhtin (Roberts, 2012); taal is dynamisch en relationeel ingebed in sociale structuren die de context vormen voor specifieke betekenisgeving.

Focus der Politieke Zotheid

Resumerend, is de invloed van politieke satire onduidelijk (Holbert, 2013; Young, 2014). De literatuur suggereert dat er tijdens het interpretatieproces nog wat gebeurt waardoor satire anders herkend en/of aanvaard wordt (De Leeuw, 2015). De voorgenoemde auteurs wijzen erop dat satire een co-constructie is en dat de kijker actief participeert in betekenisgeving van de politieke satire. In tegenstelling tot voorafgaand onderzoek naar de invloed van politieke satire – waar de kijker gereduceerd werd tot passieve ontvanger – beschouwt dit onderzoek de kijker als actief en het interpretatieproces onderzoeken.

De verscheidene attenderende begrippen (Blumer, 1954), die van belang zijn voor dit onderzoek richten zich dan ook op de belevingswereld. Dit zijn begrippen die sensitief maken voor wat relevant is tijdens de interviews – als link tussen theorie en empirie. Ten eerste wordt er gekeken naar de interpretatie van politieke satire qua humor en informatie (Holbert, 2013). Ten tweede, de situering van de politieke satire in het politieke discours, en met wie men dialoog heeft (e.g. de satiricus, het doelwit, de *in-* en *out-group*) (Kuipers, 2015; Young 2014, Tashkenbayev, 2022; Cresswell, 2011). Ten derde wordt het onderscheid tussen zelf en sociale identiteit (i.e. partijdigheid) belicht, en hoe men zich responsief richt op het verleden, of anticipeert op verwachtingen van de toekomst in de context van de

⁴ Bakhtin (2010), legt uit dat de sociale identiteit pas een afbakening kent doordat men zich kan onderscheiden van anderen. De grens (wat wel/niet) moet dan in ieder geval duidelijk beschreven worden, i.e. argumentatief en relationeel.

politiek (Grossen & Orvig, 2011). Kortom, niet enkel omdat politieke satire een relationeel gebeuren is (Kuipers, 2015), maar ook omdat de kijker een relationeel individu is (Cresswell, 2011).

Methoden

De onderzoeksvraag werd beantwoord middels *elicitation interviews*; eerst werden er fragmenten getoond, waarna er aan de respondenten gevraagd werd daarop te reflecteren (Henry & Fetters, 2012). Dit om verbale en non-verbale communicatie (i.e. emotionele en fysiologische reacties) te registreren. Er is eerst een proefinterview gehouden om te oefenen en vragen te toetsen. Wat opviel is dat de proefrespondent de fragmenten begon te vergelijken, waardoor er vergelijkingsvragen zijn toegevoegd. Verder leek de topiclijst te voldoen aan de datavergaring. Feedback van de proefrespondent heeft geholpen bij de voorbereiding (na ieder interview is er tevens gevraagd voor feedback). Door de onmiddellijkheid van de fragmenten konden non-verbale cues opgemerkt worden en verbonden worden aan een specifiek moment per fragment (e.g. een uitspraak die bij iemand een lach opwekte of een gezichtsuitdrukking). De onmiddellijkheid maakte het ook lastiger voor een persoon om diens emotie te verbergen (Henry & Fetters, 2012), iemands gezichtsuitdrukking kon afkeuring tonen maar kon gevolgd worden door een lach, wat dan verantwoord moest worden. Dit was belangrijk voor de datavergaring. Middels diepte-interviews, aan de hand van een topiclijst werd vervolgens ruimte geboden aan de respondent om diens interpretatie uit te leggen (Creswell & Creswell, 2022).

Er zijn 12 respondenten geïnterviewd om verzadiging te bereiken (Hennink & Kaiser, 2021). De respondenten zijn tussen de 20 en 30 jaar, omdat voornamelijk jongere mensen politieke satire consumeren (Jones, 2015). Een aantal zijn middels *convenience sampling* benaderd, waarna middels *snowball sampling* gevraagd is om mensen voor te dragen om een valide representativiteit te krijgen m.b.t. gender en politieke voorkeur (Creswell & Creswell, 2022). Gender is van belang omdat politieke socialisatie onderling kan verschillen (Trevor, 1999) en politieke voorkeur is van belang om de verschillende associaties en decoderingsprocessen te verduidelijken. Politieke voorkeur van de kennissen was op voorhand bekend, en deze kennissen hebben middels hun eigen sociale kring gezocht naar mensen met verschillende politieke voorkeuren. Het verschil (qua *in-* en *out-group*) zou namelijk inzicht bieden in begrip van interpretatie (Kuipers, 2015). De interviewduur varieerde tussen 1 uur en 1,5 uur.

Gedurende het interview werden vier Nederlands politiek satirische audiovisuele fragmenten (2 à 4 min.) getoond, uit 2024/2025 (met een uitzondering uit 2023). De satirici zijn Arjen Lubach en Hans Teeuwen. Deze fragmenten kunnen onderscheiden worden o.b.v. doelwit (links/ rechts) en humor (luchtig/vijandig)⁵. Luchtig en vijandige satire in dit onderzoek heeft voornamelijk te maken met het doelwit, de luchtige satire valt eerder een sentiment of een politieke handeling aan, terwijl de vijandige

⁵ Horatiaans en Juvenaliaans

satire op de persoon gericht is en dus meer *ad hominem*.⁶ Het doelwit leidt respondenten tot identificering met oftewel de aanvaller of de aangevallenen, het aspect van humor biedt inzicht in de emotionele respons en op welke manier men denkt over de inhoud. De topiclijst – geïnspireerd door de attenderende begrippen – was open genoeg om initiële reacties en discursieve strategieën te ontdekken.⁷ De volgorde van de fragmenten werden afgespeeld van luchtig naar vijandig. Dit is van belang omdat men wellicht sterker in emotie schiet als het vijandige fragment eerst afgespeeld wordt – bovendien bleek het luchtige gesprekstechnisch een betere starter. De volgorde verschilt echter qua doelwit en wordt gevarieerd afhankelijk van politieke voorkeur (zie tabel 1, p. 12).

Qua inhoud van fragmenten werd rekening gehouden met ethische kwesties. De vijandigheid werd enkel in politieke aspecten opgezocht, culturele discriminatoire en seksistische componenten werden niet geïncludeerd; i.e. expliciete groepsbelediging werd vermeden. Respondenten waren niet overstuurd aangezien het beeldmateriaal niet beledigend of schokkend was. Geen van de respondenten voelde zich beledigd of heeft een antwoord geweigerd. Respondenten werden van tevoren ingelicht over de aard van het onderzoek, hebben een *informed consent form*⁸ getekend en werden in geen enkel opzicht misleid. Om hun privacy te waarborgen werden zij geanonimiseerd (Babbie, 2014). De gekozen pseudoniemen zijn personages uit de *Commedia dell'Arte*⁹, en sommige pseudoniemen worden iets aangepast om de leesbaarheid te verbeteren.

Tijdens de interviews werden zorgvuldig notities gemaakt en toegevoegd aan de transcriptie. De data werden georganiseerd en voorbereid (transcriberen) voor analyse. Aparte notities tijdens de interviews – m.b.t. non-verbale communicatie – werden toegevoegd (Henry & Feters, 2012). Waarna er door de data heen gelezen werd en er door gebruik van ATLAS.ti van open en axiale codering, een selectie kwam met verschillende categorieën en thema's (Creswell & Creswell, 2022). Hoewel dit laatste een meer iteratief proces was waardoor er heen en weer geschakeld werd tussen theorie en data. Hierbij werd gelet op sociale identiteit qua partijdigheid, en woorden die groepsafbakening aanduiden. Bovendien werd er ook gefocust op informatieoverdracht qua overtuiging en benoemingen van satirische retoriek. En wegens de onverwachte uiteenlopende interpretatie werd het *encoding/decoding* model van Hall (1973) toegevoegd om ondersteuning te bieden aan de data.

Wegens het iteratieve proces werd er na ieder interview gekeken of theoretische begrippen passend zijn, overbodig en/of er iets mist.¹⁰ Tijdens het onderzoek was er dus continue revisie van theorie, methode en data.

⁶ Voor een bondige beschrijving en onderbouwing van de fragmenten; Appendix 3, p. 33.

⁷ Zie Topiclijst; Appendix p. 29.

⁸ Zie *Informed consent*; Appendix p. 34.

⁹ De reden voor de *Commedia dell'Arte* is vanwege het bekende personage 'Harlekijn', de joker/ clown.

¹⁰ Zo bleek Tversky's & Kahnemans (1974) heuristieken een theoretische verdieping te bieden die aanwezig lijkt te zijn; Appendix p. 31.

Respondenten & politiek	Verdeling Politiek Satirische Fragmenten			
1. Panta (29 jaar) - Stemt Rechts – <i>m</i>	Links, Luchtig	Rechts, Luchtig	Links, Vijandig	Rechts, Vijandig
2. Beatrice (26 jaar) - Stemt Rechts – <i>v</i>	Links, Luchtig	Rechts, Luchtig	Links, Vijandig	Rechts, Vijandig
3. Flaminia (22 jaar) - Stemt Rechts – <i>v</i>	Links, Luchtig	Rechts, Luchtig	Links, Vijandig	Rechts, Vijandig
4. Pulci (30 jaar) - Stemt Rechts – <i>m</i>	Rechts, Luchtig	Links, Luchtig	Rechts, Vijandig	Links, Vijandig
5. Colombina (28 jaar) - Stemt Centrum – <i>v</i>	Rechts, Luchtig	Links, Luchtig	Rechts, Vijandig	Links, Vijandig
6. Dottore (28 jaar) - Stemt Links – <i>v</i>	Rechts, Luchtig	Links, Luchtig	Rechts, Vijandig	Links, Vijandig
7. Arlec (29 jaar) - Stemt Links – <i>m</i>	Links, Luchtig	Rechts, Luchtig	Links, Vijandig	Rechts, Vijandig
8. Brighel (24 jaar) - Stemt Links – <i>m</i>	Links, Luchtig	Rechts, Luchtig	Links, Vijandig	Rechts, Vijandig
9. Isabella (29 jaar) - Stemt Links – <i>v</i>	Links, Luchtig	Rechts, Luchtig	Links, Vijandig	Rechts, Vijandig
10. Pedro (27 jaar) - Stemt Links – <i>m</i>	Rechts, Luchtig	Links, Luchtig	Rechts, Vijandig	Links, Vijandig
11. Vittoria (25 jaar) - Stemt Links – <i>v</i>	Rechts, Luchtig	Links, Luchtig	Rechts, Vijandig	Links, Vijandig
12. Francesca (22 jaar) - Stemt Links – <i>v</i>	Rechts, Luchtig	Links, Luchtig	Rechts, Vijandig	Links, Vijandig

Tabel 1, Respondenten en Politiek Satirische Fragmenten

Resultaten

De verwachtingen voorafgaand aan de interviews waren dat er verschillen zouden zijn tussen de politieke groepen en gender (Tashkenbayev, 2022; Trevor, 1999). Een partijgebonden lens leek echter niet voor te komen in tegenstelling tot wat Moy et al., 2005 suggereerden. Bovendien leek ook gender geen duidelijk verschil te maken. De sociale identiteit leek echter wel van belang bij het interpretatieproces (Tajfel & Turner, 1979). In de literatuur werd al gesuggereerd dat satire niet passief bekeken wordt (Holbert, 2013; Kuipers, 2015; De Leeuw, 2015; Young, 2014), en de data tonen aan dat dit ook daadwerkelijk het geval is.

Discursieve en semiotische ankers

Om het decoderingsproces beter te begrijpen moet er iets toegevoegd worden aan Halls (1973) model. Daarom worden de discursieve en semiotische ankers geïntroduceerd als concepten. De audiovisuele fragmenten bestaan uit verbale (woorden) en non-verbale (intonatie, gezichtsuitdrukkingen, etc.) tekens waarin informatie is gecodeerd (Hall, 1973). Om hetgeen wat verzonden wordt te begrijpen als kijker, moet de overdracht gedecodeerd worden; de informatie moet er worden uitgehaald. De verbale (discursieve) en non-verbale (semiotische) codes worden door de kijker gebruikt als ankers – ze ondersteunen/ beïnvloeden elkaar.

Omdat de overdracht plaatsvindt middels een discursieve strategie, een expressie van argumenten en sentimenten (Van Dijk, 2013) – worden dit discursieve ankers genoemd. De non-verbale tekens worden semiotische ankers genoemd wegens dat semiotiek over symbolische-informatie overdracht gaat (Kress & Van Leeuwen, 2006).

De reden om dit ankers te noemen is omdat er gewicht gegeven wordt aan verschillende tekens en dat deze sturend zijn bij de interpretatie (Tversky & Kahneman, 1974).

Discursieve ankers

Discursieve ankers zijn de verbale tekens (i.e. woorden) die opvallen omdat ze benadrukt worden of verwijzen naar een bepaald discours, cultureel of politiek. Deze ankers brengen associaties teweeg. Voorbeelden van discursieve ankers die respondenten noemen zijn: namen, partijnamen, politieke onderwerpen (coalitie, mini-formatie, klimaat, asielbeleid, etc.), politieke sentimenten, enzovoort.

Om dit te illustreren volgt een voorbeeld. Bij het fragment over de voorjaarsnota wordt de BBB terloops vermeld. Panta (rechts) benoemt de BBB als een anker voor zijn onderbouwing waarom hij geen vertrouwen heeft in de politiek: “Als ik dan te horen krijg dat een BoerBurgerBeweging eigenlijk helemaal niet is voor de voor de burgers maar voor de grote bedrijven...” Hetgeen hij vertelt wordt niet in het fragment genoemd. Het illustreert hoe discursieve ankers associaties oproepen die niet per direct betrekking hebben op de inhoud van het fragment. Meerdere respondenten doen dit. Beatrice (rechts) bijvoorbeeld weidt uit over het woord ‘asielzoekerscentra’: “Daar komen waarschijnlijk ook oorlogsvluchtelingen maar er komen ook gewoon heel veel gelukzoekers”. Verbale tekens leiden dus tot verschillende associaties met bepaalde opvattingen en betekenissen.

Semiotische ankers

Semiotische ankers zijn de non-verbale tekens. De semiotische ankers die respondenten benoemen zijn: gezichtsuitdrukkingen van de satirici, intonatie, lichaamstaal, het gender van de satirici, huidskleur, leeftijd, kleding, decor, rekvisieten, de manier van knippen en plakken. Deze tekens roepen ook associaties op en respondenten gebruiken deze tekens ter ondersteuning van de discursieve ankers. Colombina (centrum) bijvoorbeeld benoemt bij het zien van Arjen Lubach dat hij ‘van de NPO komt’ en dus ‘wat linkser gekleurd is’. In het fragment is het logo van de NPO niet zichtbaar maar door Lubach als anker te gebruiken komt er een associatie op die de boodschap al politiek inkleurt. Een ander voorbeeld is de kleding als semiotisch anker waardoor verschillende respondenten een politieke kleur toeschrijven aan de satiricus. Zoals Isabella (links) Lubachs boodschap als ‘rechts’ interpreteert vanwege de kleren en Flaminia (rechts) over Teeuwen het volgende zegt: “Als ik zeg maar zo een figuur zie met een goede trui, dan denk ik, is dit zo een te ver doorgeslagen links iemand die dit daadwerkelijk vindt of is dit satire?” Men kan dus tot verschillende opvattingen komen over de inhoud door de associatie die een semiotisch anker oproept. Anderen zoals Brighel (links) en Pedro (links) benoemen ‘het decor’ waardoor ze de betrouwbaarheid van de informatie mee inschatten.

Samenhang

Ankers roepen associaties op, die op hun beurt weer andere verbale en non-verbale tekens kleuren en/of versterken. De discursieve en semiotische ankers ondersteunen en sturen elkaar dus. Door het verschil qua gewicht en invulling komt men ook tot geheel andere interpretaties bij de vraag ‘waar gaat dit fragment over’.

Om dit duidelijk te illustreren volgt hier een voorbeeld: in een fragment van Hans Teeuwen wordt een monoloog gegeven over het ‘slachtofferschap’ – het doelwit (over wie deze satire ging) bleek echter voor veel onduidelijk.

Ongeveer de helft van de respondenten (van links tot rechts) zagen er enigszins hetzelfde in: een links doelwit. Dit zou te verklaren zijn door eerdere *priming* van een ‘typerende’ afbeelding – het doelwit wordt herkenbaar doordat ‘bekende’ associaties die opkomen ernaar lijken te verwijzen (Moy et al., 2005). Dit werd echter alsnog verschillend ondersteund.

Arlec (links) herhaalt de woorden ‘het opgroeien in een veilige omgeving’ en ziet ‘de gekleurde haartypes’ erin. Colombina (centrum) herkent het doelwit als een dat door rechts in de media gevormd is: “Met links algemeen dat ik wel de karikatuur bedoel, die er in de maatschappij heerst en dan heb ik het echt over de mensen die zichzelf vastplakken aan een schilderij en op de snelweg liggen”. En Flaminia (rechts) benoemt de ‘havermelk elites’. Bij deze respondenten komt er een links ‘karikatuur’ naar boven die ze koppelen aan ‘slachtofferschap’.

Dottore (links) benoemt juist de witte huidskleur (semiotisch anker) van de satiricus die bij hem het beeld ‘de klagende witte man’ oproept in oppositie van de linkse karikatuur. Pulci (rechts) daarentegen bespreekt de leeftijd van Teeuwen omdat het voor hem eerder een ‘generatiekloof ding’ is. Beide respondenten gebruiken hier een verschillend semiotisch anker ter ondersteuning maar komen – zoals de voorgenoemde respondenten – tot dezelfde opvatting over wie het doelwit zou zijn.

Niet iedereen zag echter hetzelfde doelwit daarin. Isabella (links) gebruikt, zoals Pulci (rechts), ook de leeftijd als ondersteuning maar benoemt het onderwerp ‘Gen Z’ en geeft er juist geen politieke lading aan. Vittoria (links) zag als doelwit juist ‘vrouwen’ – zij verklaart dat ze een man ziet die zijn positie in de maatschappij verliest en daar niet goed mee kan omgaan. Als toevoeging zegt ze dat ze ‘Andrew Tate *vibes*’ krijgt van het fragment. De verschillende combinaties en associaties sturen en beïnvloeden de interpretaties.

Nog met betrekking tot ‘het slachtofferschap’ zijn er twee respondenten – Brighel (links) en Francesca (links) – die beiden het discursief anker ‘trauma’ benoemen. Brighel dacht echter aan de GGZ-crisis terwijl Francesca (links) dacht aan het probleem van zelfdiagnose op TikTok. De associaties bij hetzelfde anker kan dan ook dermate verschillen dat men tot geheel verschillende opvattingen komt over het onderwerp en/of het doelwit van de satire. Door de ‘herkenning’ van verbale en non-verbale codes – ondanks men soms dezelfde codes kiest – komt men tot verschillende uitkomsten.

‘Herkenning’ is dus enigszins van belang. Sommige respondenten waren al bekend met de satirici. Colombina (centrum) vertelt: “Dus die link leg je natuurlijk ook al in je hoofd. Ik zit natuurlijk

ook heel de tijd te denken: wanneer komt er iets heel grappigs?” Wanneer men codes niet herkent kan de boodschap weer anders gekleurd zijn. Een overdracht in de ironische vorm werd niet door iedereen herkend. De ironische stem zou een semiotisch anker zijn dat respondenten gebruiken om de overdracht op een indirecte manier te interpreteren. Beatrice (rechts) herkende de ironie niet waardoor zij dit niet als anker kon toepassen. Hierdoor ervoer zij de overdracht als een letterlijke en ook Flaminia (rechts) was zeer onzeker of het nou satire was en vraagt meerdere keren of ‘dit echt is’. Na de vraag te beantwoorden met de vraag ‘waarom ze daaraan twijfelt’, zegt ze: “Er zijn mensen die dat echt vinden”. De associaties die opkomen kunnen dan ook een semiotische code – zoals intonatie – minder duidelijk maken.

In een ander fragment, herkenden Brighel (links), Francesca (links), Pedro (links) en anderen niet dat er een imitatie gedaan werd van Femke Halsema. De codes (de pruijk, de manier van spreken) decoderen de boodschap dan niet zoals bedoeld wordt, waardoor men opnieuw tot verschillende interpretaties komt. Kenmerkend was dat respondenten verschillende discursieve ankers herhaalden en in de samenvoeging van deze met een ‘logische’ invulling kwamen.

De verschillende verbale en non-verbale codes die verzonden worden, roepen bij de kijkers onmiddellijke associaties op die een stukje betekenis bijdragen aan de beeldvorming. De mate van actieve bijdrage leveren lijkt dus wel enigszins afhankelijk van de duidelijkheid van ankers en de achtergrondkennis om deze te duiden maar leidt dit dus ook tot associaties buiten het gezichtsveld. De verschillende opvattingen over wie het publiek van de satiricus zou zijn (rechts/links, doorsnee Nederlander, hoogopgeleiden, enzovoort) – die niet zichtbaar zijn, niet genoemd worden – toont duidelijk aan dat verschillende discursieve en semiotische ankers associaties oproepen buiten de duidende verwijzingen.

Het gewicht en associaties van deze discursieve en semiotische ankers worden dus enigszins bepaald door respondenten hun herkenning en beleving.¹¹

Dialogische lading

De verbale en non-verbale codes bevinden zich niet in een vacuüm – anders zou communicatie onmogelijk zijn (Hall, 1973) – er is sprake van ‘herkenning’ die gestoeld is op enige voorkennis. De discursieve en semiotische ankers (en hun verschillende combinaties) die opvallen bij de kijker, zijn echter afhankelijk van de dialogische lading voor hun betekenis. De verbale en non-verbale tekens van de overdracht worden gedecodeerd en door deze actieve toevoeging van betekenis wordt er lading

¹¹ De discursieve en semiotische ankers lijken verschillende heuristieken aan te wakkeren, zoals de representativiteitsheuristiek: ‘*what is the probability that object A belongs to class B*’ (Tversky & Kahneman, 1974, p. 1124) – en de beschikbaarheidsheuristiek gaat over een inschatting: ‘*by the ease with which instances or occurrences can be brought to mind*’ (Tversky & Kahneman, 1974, p. 1127). Het is een belangrijke verdieping omdat het de ankers verbindt met de dialogische lading en meerdere voorbeelden in de resultatensectie wijzen op het gebruik van de heuristieken. In de Appendix op pagina 30, zijn er voorbeelden toegevoegd om dit duidelijker aan te tonen. Wegens dat het buiten de focus ligt van de resultaten en het uitvoeriger behandeld wordt in de literatuur wordt dit niet behandeld in de resultatensectie.

gegeven op basis van ervaringen, overtuigingen en andere associaties, e.g. sociale/ politieke. Dit proces van uithalen (i.e. discursieve en semiotische ankers) en invullen (i.e. dialogische lading) is niet volledig van elkaar te scheiden en gebeurt gedurende de waarneming. Zonder dialogische lading blijven discursieve en semiotische ankers echter zonder betekenis.

Dialogische lading met diens associaties is een relationeel gebeuren aangezien het de sociale identiteit, qua groepsaffiliaties en overtuigingen aantoont – men herkent een discoursdomein, zichzelf, vrienden, familie, kennissen, politici, partijen etc. Het relationele zorgt voor een affectief component. Deze waarneming is dan ook een dynamiek tussen interpretatie en affectie. Dit wordt systematisch uiteengezet; dialogische lading bestaat dan ook uit anekdotische, ideologische en affectieve lading. Doordat deze betekenisgeving relationeel is – in de zin dat het zich positioneert op de grenzen van verschillende discourses (Bakhtin, 2010; Grossen & Orvig, 2011), wordt dit gemunt als de dialogische lading.

Anekdotische lading

Anekdotische lading bestaat uit individuele en/of sociale ervaringen. De discursieve en semiotische ankers kunnen worden ‘herkend’ in de persoonlijke omgeving. Meerdere respondenten zoals Isabella (links), Arlec (links), Francesca (links) geven in directe verbinding met de ankers voorbeelden over hun vrienden, hun ouders of hun werk. Dottore (links) vermeldt na de benoeming van de PVV – die hij ook meteen met Wilders en Faber associeert, zoals hij zegt – het volgende:

Ja, ik ben ook gewoon intoleranter geworden voor domme opmerkingen. Ik merk ja, dat heeft ook niks met deze video te maken... Maar ik zat ook in een groepsapp met een gast die altijd op elk mogelijk moment als die een slechte opmerking kon maken over buitenlanders, dan deed hij dat ook. En ik ben toen gewoon uit ergernis uit die groep gegaan. Maar ik was er gewoon zo klaar mee.

De associaties die Dottore maakt worden toegevoegd en gekoppeld aan het discursief anker de ‘PVV’ omdat zijn ervaring met discriminatie voor hem in verband staan met de opkomst van de PVV. Meerdere respondenten volgen dit patroon waarbij persoonlijke ervaringen worden toegevoegd en gekoppeld. Colombina (centrum) vertelt naar aanleiding van hetzelfde anker:

Sinds mijn derde ben ik hier opgegroeid. Ik heb natuurlijk een huidskleurtje maar ik voel me eigenlijk heel erg Nederlander. Soms vergeet ik dat dan ook. Ik maak zelf eigenlijk geen racisme mee maar ik heb natuurlijk wel donkere vrienden die dat wel meemaken. Ik ben daar zelf niet heel erg mee bezig, maar dat is dus wel iets waar de maatschappij heel erg mee bezig is, hè?

Colombina (centrum) gebruikt aan gebrek van eigen ervaringen, zoals andere respondenten, de ervaringen van haar sociale netwerk en verbindt het daarna argumentatief met een maatschappelijke trend. Hiermee wordt een anker zoals de ‘PVV’ voelbaar gemaakt en afgewogen. Flaminia (rechts) vertelt in associatie het volgende:

Als ik op het terras ga zitten, en met mijn vriendinnetje koffietje ga doen of een borrel en ik hoor een gesprek om me heen, dan denk ik echt van, ‘waar zijn we beland’. Dat zijn dat soort gesprekken wel, zo een havermelk elite trekje. Ja en ik associeer de havermelk gewoon nog met links. Ja, dat komt misschien door Femke Halsema en Amsterdam.

Respondenten, zoals Flaminia, gebruiken dus persoonlijke en sociale ervaringen die gesitueerd worden in een maatschappelijk veld en maken associaties met maatschappelijke figuren die (nog) niet genoemd zijn.¹² Het patroon wat voornamelijk voorkomt is de verbinding tussen het persoonlijke en het maatschappelijke. Zo spreekt Arlec (links) over zijn linkse vrienden die ‘zoveel kansen hebben gekregen maar liever klaagden’ en weidt hij uit over het onderwerp als ‘een probleem van de linkse flank’. Francesca (links) vertelt dat ze het ‘zelfmedelijden’ bij haarzelf herkent en weidt uit over een maatschappelijke trend van zelfdiagnose. Brighel (links) vertelt over zijn vrienden die met mentale problemen kampen en weidt uit over de landelijke GGZ-crisis. Hieruit blijkt dat de anekdotische lading relationeel is en dus ook kan opkomen bij politieke onderwerpen. De interpretatie van de fragmenten worden hierdoor beïnvloed omdat de associaties de beeldvorming co-construeren.

Ideologische lading

Ideologische lading bestaat uit de overtuigingen, verwachtingen, en/of macro-observaties die men heeft. Dit heeft betrekking op de culturele en/of politieke ervaringen. Ideologische lading maakt het mogelijk om ankers of de gehele overdracht in een breder maatschappelijk veld te situeren. Zo zegt Pedro (links) het volgende:

Ik had het er laatst nog over. GeenStijl¹³ is eigenlijk een beetje progressief conservatief, want het zet zich wel weer af tegen de gelovigen en dat soort dingen, maar tegelijkertijd houdt het zich erg vast aan bepaalde Westelijke waarden en is het heel erg gericht op het handhaven daarvan. En ik denk dat precies Hans Teeuwen wel tot dat kamp behoort.

¹² De imitatie van Femke Halsema is pas bij een later fragment en haar naam komt niet eerder voorbij. Andere namen die genoemd worden door respondenten zijn: e.g. Johan Derksen, Andrew Tate, Faber, etc.

¹³ GeenStijl is een rechts mediaplatform en is niet zichtbaar of wordt niet genoemd in de fragmenten.

Respondenten hebben een beeld van verschillende politieke domeinen en de actoren die daartoe zouden behoren, waarna ankers en overdracht gesitueerd worden in het overzicht wat men heeft.¹⁴ Naargelang waar men staat kan dat de selectieve perceptie stimuleren (Moy et al., 2005). Hierdoor kan ideologische lading het gevoel opwekken dat er informatie ontbreekt of dat personen of partijen *geframed* worden. Bij de lintjesaffaire vinden Beatrice (rechts) en Panta (rechts) dat Fabers beweegredenen afwezig zijn. Arlec (links), Isabella (links), Brighel (links) vinden onderwerpen te oppervlakkig wegens hun achtergrondkennis. Terwijl Francesca (links), Colombina (centrum) en Pedro (links) dingen wat te veel ‘knip en plakwerk’ vinden. Over het beeld van Schoof zegt Francesca (links) dat ze altijd wel moeite heeft als hij incapabel afgebeeld wordt:

Het is gewoon een ambtenaar en hij doet in principe gewoon zijn baan. Hij zit helemaal niet in die politieke hoek. [...] omdat het gewoon, naar mijn idee, de enige persoon die nog echt een beetje zijn best doet om nog alles bij elkaar te fietsen, waar de rest een zootje van maakt.

Ideologische lading is niet slechts de invulling maar ook de context die de inhoud van de fragmenten toetst en interpretatie dus vormt. De respondenten hebben door hun verschillende ervaringen en associaties over politici of partijen dus uiteenlopende belevingen bij de politieke satire. Eerdere ervaringen die tot teleurstelling hebben geleid, lijken ook sturend te zijn bij de interpretatie zoals bij Beatrice (rechts):

Dan heb ik het niet alleen over de voorjaarsnota, maar gewoon de plannen in het algemeen. Dan denk je: ‘oh ja, dat is een goed plan’, en stem je op die partij, en uiteindelijk komt daar toch niks van terecht. Dan denk je: ‘Ja, waarom heb ik dan gestemd?’. Dat is niet alleen met dit kabinet hoor, maar ook de voorgaande. [...] Dan worden juist die plannen doorgedrukt van partijen die niet eens zo heel veel stemmen hebben ofzo.

Niet alleen teleurstellende ervaringen, maar ook verwachtingen spelen dus een rol. Beatrice (rechts) heeft, wegens haar teleurstelling met voorgaande loze beloftes, verwachtingen dat er toch niks van terechtkomt. Veel respondenten spreken dan ook verwachtingen uit die wijzen op neerslachtigheid of de voorspelling – die tijdens het analyseren van de resultaten is uitgekomen – ‘dat het kabinet zal vallen’.

Kenmerkend is dan ook de politieke onvrede. Het huidige onrustige politieke klimaat is bij veel respondenten voelbaar. Bij de benoeming van de PVV spreken Beatrice (rechts) en Pulci (rechts) hun politieke onvrede uit over hoe de partij wordt tegengewerkt en/of dat er allerlei beloftes niet

¹⁴ Net zoals Flaminia, Isabella (p. 13) de kledingdracht politiek inkleuren (e.g. kleding – rechts/links).

waargemaakt worden, terwijl Pedro (links), Vittoria (links), Dottore (links) en Panta (rechts) bijvoorbeeld ook hun politieke onvrede uiten maar eerder omdat ze cynisch zijn naar het gehele kabinet.

De actualiteit is dan ook sterk verbonden met hoe men invulling geeft aan de ankers. Francesca (links), Vittoria (links) en Dottore (links) en anderen uiten zich over het algemeen zeer cynisch, moedeloos en boos vanwege de politieke context van het land en ze zich blijkbaar al langer hieraan storen (Baumgartner & Morris, 2006; Holbert, 2013; Young, 2014). Vittoria (links) zegt dat ze al langere tijd haar oogkleppen op heeft om maar niet geconfronteerd te worden: “Omdat ik er gewoon echt niet tegen kan als mensen zo [...] zuur zijn naar andere mensen”, vertelt ze tijdens de voorjaarsnota in aansluiting op het anker ‘PVV’, “er worden gewoon bepaalde groepen op een bepaalde manier neergezet door die twee [Faber en Wilders] en dan denk ik van ‘joh, doe even normaal! Waarom? Waarom doe je dat?’” De ideologische lading vult dan ook verbale en non-verbale tekens op met eerdere frustraties. De ideologische lading van Dottore (links) zegt iets kenmerkend dat de actualiteit als aspect zo benadrukt; namelijk dat hij vroeger meer zou lachen over satire met een links doelwit als het land niet zo rechts geworden zou zijn.

Wat wellicht al opviel bij de bovenstaande voorbeelden van anekdotische en ideologische lading is dat er een affectief aspect mee verbonden is. Doordat men het geheel interpreteert op een relationele manier beleven respondenten de ankers verschillend. Men voelt wat bij het horen en zien. Deze affectieve component leidt dan ook tot een aantal verschillende interpretaties.

Affectieve lading

Omdat verbale en non-verbale tekens niet bestaan in een vacuüm heeft men vaak al een voorafgaande lading die getriggerd wordt bij deze tekens. “Ik heb moeite waar ik voor ga stemmen, waar ik voor sta. Ik vind het gewoon heel lastig en heel veel partijen doen het gewoon niet goed in mijn ogen” zegt Francesca, maar meerdere respondenten benoemen deze moedeloosheid.

Men voelt wat bij de relaties, onderwerpen, de ervaringen en verwachtingen die men heeft. De affectieve lading is dan ook verweven met de voorgenoemden. De voorkennis is al affectief beladen en roepen emoties op die door het fragment getriggerd worden. Affectieve lading lijkt niet per se partijgebonden te zijn maar eerder thematisch verbonden zoals Tashkenbayev (2022) en Chen en Gan (2017) suggereerden. De voornaamste redenen van affectieve lading hadden dan ook te maken met het actuele politieke klimaat, de neerwaartse humor (grensoverschrijdend), of als men iets te veel framing vond. Het actuele politieke klimaat kon sterke emoties oproepen bij satire waar respondenten het zowel mee eens waren, als niet mee eens.

Humor bijvoorbeeld werd als storend ervaren, of maakte de boodschap minder serieus (Nabi, Moyer-Gusé & Byrne, 2007) doordat er een urgentie was tot daadwerkelijke verandering. Men kon vijandig worden jegens de satiricus zoals Arlec (links) bij het zien van ‘makkelijke humor’ en ‘oppervlakkige informatie’. Arlec gaat heel lang door over hoe Arjen Lubach ‘het laaghangende fruit’ kiest ondanks hij het er wel mee eens is. “En vervolgens word je weer overgeleverd aan je eigen

dagelijkse sleur om ermee te doen wat jij wilt.” Hij accepteert de boodschap (Hall, 1973), maar niet de overdrachtsvorm. Zijn politieke onvrede beschrijft hij dan ook als de inertie van het lachen – wat overeenkomt met de bevinding van Nabi, Moyer-Gusé & Byrne (2007) dat de humor de boodschap minder serieus kan maken.

Ik vraag me gewoon af of er een sentiment gekweekt wordt, anders dan ‘wat hebben we het toch gezellig met z’n allen’. En, dat is niet het sentiment wat je nodig hebt. Wil je iets gaan veranderen, dan zal het toch iets van onvrede moeten kweken op een constructieve manier. [...] het draagt niet bij aan verandering ten opzichte van het huidige politieke speelveld.

Arlec (links) beschrijft hierna het probleem van het rechtser wordend Nederland en het falen van de linkse partijen. Hij lijkt de satiricus een verantwoordelijkheid toe te schrijven als iemand die tot verandering aanzet, in een land dat het nodig lijkt te hebben. De verwachtingen van die rol leiden tot een interpretatie van Lubach als iemand die inertie veroorzaakt. De affectieve lading die het gevoel van de context biedt (i.e. een rechtser wordend land) leidt ertoe dat de humor en informatie storender geïnterpreteerd worden. Ook Brighel (links) heeft zulke verwachtingen: “Als je een komiek bent, dan moet... dan kan jij een beetje de samenleving op een grappige wijze, daar kritiek op leveren.” Er zijn dus verwachtingen vooraf over wat wel/niet toegestaan is, of hoe het podium beter benut kan worden. Deze verwachtingen kunnen affectieve lading teweegbrengen indien er niet aan voldaan wordt.

Bij de respondenten was politiek cynisme, wantrouwen, teleurstelling, machteloosheid, onzekerheid en morele woede door neerwaartse aanvallen (dit laatste was of door de satirici of door rechts beleid) voelbaar. Respondenten die vooraf al een negatieve affectieve anekdotische en ideologische lading hadden bij saillante onderwerpen/thema's, leken dan ook sterkere reacties te hebben.

De meeste respondenten zagen satire dan ook als bevestiging voor hetgeen men al denkt en voelt (Boukes et al., 2021) en bij Lubachs fragment over het moeizame kabinet zegt Panta (rechts) ongeveer hetzelfde als wat Flaminia (rechts) en Pulci (rechts) zeiden:

Ik ben een mens, dus je krijgt een impuls ‘zie je weer zo'n linkse rakker’. Maar dan denk je na, dan heb je zoiets van: ‘Nee, wacht even, het hoeft helemaal niet zo te zijn. Het kabinet is echt een poppenkast’.

Het interpretatieproces gebeurt dus als volgt. Uit het audiovisuele fragment ontvangt men verbale (discursieve) en non-verbale (semiotische) codes. Het zijn de woorden, intonaties, gezichtsuitdrukkingen, beelden, enzovoort, die men gebruikt om de boodschap te decoderen, oftewel te interpreteren. Dit wordt gemunt als de ‘discursieve en semiotische ankers’, en is een toevoeging aan Halls (1973) concept van decoding.

De verbale en non-verbale tekens worden beladen met sociale ervaringen en ideologische overtuigingen, die een affectief aspect hebben (Cresswell, 2011; Kuipers, 2015; Young 2014; Tajfel & Turner, 1979; Tashkenbayev, 2022). Omdat de invulling relationeel is met een waardeoordeel en men argumentatief interpreteert, lijkt de benoeming van deze als ‘dialogische lading’ passend te zijn – aangezien men zichzelf positioneert op de grenzen van discoursen (Grossen & Orvig, 2011). De verschillen in interpretatie zijn dan ook voornamelijk hierdoor te verklaren. Doordat politieke satire als een *borderzone* is (De Leeuw, 2015) – een knooppunt van verschillende geluiden – hebben mensen verschillende interpretaties.

Conclusie & Discussie

Vanuit de literatuur (Holbert, 2013; Young, 2014) was er een oproep tot kwalitatief onderzoek om dieper in te gaan op het interpretatieproces van politieke satire. Dit onderzoek heeft gepoogd aan die oproep te voldoen middels de onderzoeksvraag ‘*hoe interpreteren burgers politiek satirische fragmenten en hoe kunnen verschillen hierin begrepen worden*’. Er is te concluderen dat de waarneming van satire inderdaad niet slechts een passief proces is maar dat kijkers een actieve bijdrage leveren (Young, 2014; De Leeuw, 2015; Kuipers, 2015). De uiteenlopende domeinen waaruit men kijkt kunnen leiden tot verscheidene interpretaties. Het verschil toont duidelijk de reden aan dat voorgaande onderzoeken naar de invloed van satire zonder consensus bleef.

Halls model (1973) bleek een goede basis maar bracht nog geen verduidelijking in, hoe men komt tot acceptatie, gedeeltelijke acceptatie of weigering van de boodschap. Met de introductie van de discursieve en semiotische ankers – i.e. de verbale en non-verbale codes – is gepoogd het decoderingsproces van een audiovisuele overdracht te verduidelijken. Vanwege het relationele karakter van de interpretatie, en het affectieve aspect hiervan, is er gekozen om dit dialogische lading te munten (Bakhtin, 2010, Roberts, 2012). De resultaten zouden echter niet de indruk moeten wekken dat het in de praktijk lineair verloopt, de implicaties van de resultaten tonen aan dat er sprake is van een dynamisch proces. Of zoals Grossen & Orvig (2011) en Roberts (2012), benoemen ‘een discursieve kettingreactie waarbij men een responsief begrip vormt’. De voornaamste bevinding is dan ook dat het interpretatieproces verscheidene toevoegingen doet, gebaseerd op individuele, sociale en ideologische ervaringen die een affectief aspect hebben. Dit lijkt aan te tonen waarom resultaten van voorafgaand onderzoek zo uiteenlopend waren.

De overtuigingskracht van satire is dan ook niet eenduidig te meten aangezien de decoding van de boodschap dus niet hoeft te leiden tot hetzelfde begrip van die boodschap, e.g. twee individuen kunnen ‘de boodschap’ accepteren maar een verschillende boodschap horen. De boodschap herkennen leek echter wel af te hangen van bepaalde politieke cues (Moy et al., 2005) i.e. *priming* en *framing*. Dit leek echter niet afhankelijk van een partijgebonden lens, zoals Moy et al., 2005 suggereerden.

Bovendien kan men ook de kern van de boodschap wel accepteren maar niet de overdracht. De partijgebonden identiteit lijkt dan ook geen goede verklaring m.b.t. overtuigingskracht.

Chen & Gan (2017) en Tashkenbayev (2022) leken gelijk te krijgen dat het affectieve aspect eerder thematisch verbonden is. Vijandigheid naar de *outgroup* leek niet voor te komen. Chens en Gans (2017) suggestie dat er meer boosheid opkwam bij politieke satire die tegengesteld is aan de overtuigingen en de kijker aanvalt, bleek iets genuanceerder. Men kon boosheid ervaren bij satirici die zowel tot de *ingroup* als *outgroup* behoorden. De boosheid kan betrekking hebben op het doelwit, de overdracht, de actualiteit etc., maar de meeste boosheid die men leek te ervaren was bij thema's waar men al een affectieve lading bij had. De satire werkt dan eerder als een trigger of een versterker. Het actuele politieke klimaat, bracht wel de meeste affectieve lading mee, wat aantoonde dat invloed – e.g. affectieve polarisatie – wellicht plaats- en tijdsgebonden is. Vervolgonderzoek kan dit wellicht meteen duiden. Middels een meta-analyse van voorafgaande onderzoeken kan dit patroon herkend worden, door deze te positioneren in tijd en plaats, en door de toenmalige politieke sfeer en *elicitation*-materiaal te controleren is het mogelijk om duidelijkheid te brengen over de invloed van de actualiteit.

Er leken nog implicaties dat in het decoderingsproces er een tendens was sterker te interpreteren uit clusters van codes, namelijk de satirici, de humor, de informatie en het doelwit. Het lijkt erop – afhankelijk van de dispositie van het individu, of zelfs de actualiteit – dat een van de clusters zwaarder weegt bij de beïnvloeding van de andere en dat er onderling een afweging gemaakt wordt die dus de interpretatie van het geheel en de affectieve component beïnvloedt (e.g. men is wellicht meer geneigd om te letten op humor, en de informatie en satiricus daaruit te beoordelen, of men let eerder op de informatie dan de humor. Bovendien kan de actualiteit een humorens doen afnemen omdat de informatie zwaarder weegt). Dit verklaart wellicht waarom sommigen eerder overtuigd worden, of meer kenniswerving krijgen en/of meer affectieve polarisatie voelen. De data waren echter niet omvangrijk genoeg om dit duidelijk aan te tonen en dit lijkt bovendien ook beter te onderzoeken met kwantitatief onderzoek. Vervolgonderzoek is dan ook nodig om dit te verduidelijken en te koppelen aan een persoonlijkheidstest (e.g. *the Big Five*, dimensies zoals openheid of zorgvuldigheid) en verscheidene demografische kenmerken (zoals e.g. onderwijsniveau, binnen/buiten randstad).

De wetenschappelijke relevantie is de introductie van een verdieping in het decoderingsproces (Hall, 1973) om de actieve bijdrage te onderzoeken (Holbert, 2013; Kuipers, 2015; De Leeuw, 2015; Young, 2014). Discursieve en semiotische ankers, en dialogische lading zijn niet enkel toepasselijk op audiovisuele politieke satire, maar ook op andere vormen van politieke satire, of communicatie an sich. Vervolgonderzoek zou zich dan ook kunnen richten op politieke memes, omdat de discursieve en semiotische ankers via die vorm minimaal zijn en de dynamiek binnenin de dialogische lading beter geïllustreerd kan worden. Ook in communicatie an sich lijkt dit van belang, hoewel dialogische lading niet slechts kennisachtergrond is maar ook een emotionele en sociale betrokkenheid impliceert. De vergelijking van satire met communicatie zonder humor, kan eventueel aantonen *hoe* de overdracht

verschilt – of er meer of minder ruis ervaren wordt met betrekking tot interpretatie, en/of het affectieve aspect in de dialogische lading sterker wordt door de humor.

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is de bewustwording van de verscheidene interpretaties die men heeft. Dat men tegenwoordig vaker alternatieven zoekt voor traditionele media (Jones, 2015; Van Zoonen, 2012), lijkt niet slechts een crisis van representatie maar ook van informatieoverdracht. De representatie van de actualiteit middels satire komt niet eenduidig over. Bovendien is het belangrijk te begrijpen dat satire niet slechts informatieoverdracht is maar ook deels vertelt hoe men zich moet voelen bij, of wat men moet denken over deze informatie. Het is daarom van belang dit in de gaten te houden.

Daarom lijkt het ook nog belangrijk om rechtse en linkse satire nader te bekijken. Bij de keuze van satire bleek dat het lastig was om rechtsgekleurde satire te vinden, die voldeed aan de ethische criteria, aangezien deze opmerkelijk vaker (politiek) cultureel gericht is dan links en vaak wat beledigender. Linkse satire lijkt vaker wat elitairder te zijn in contrast. Dat satire preekt voor de eigen parochie is wellicht niet geheel opmerkelijk maar de invloed van links/rechts kan wel zeer verschillend zijn door de inhoud. Een inhoudsanalyse zou nog kunnen focussen op verschillende satirische kanalen en een typologie creëren van politieke satire. Hierna zou vervolgonderzoek kunnen focussen op de groepen apart en het functionele gebruik en invloed van satire bij deze groepen.

Een belangrijk punt om te vermelden is dat er in de praktijk wellicht nog iets anders gebruikt wordt om tot een interpretatie te komen. Respondenten vroegen vaak of ze de reacties onder het fragment mochten lezen. De reden die men gaf was om te kijken wat voor mensen reageren en welke reacties zij gaven. Dit impliceert dat men een beeld wil vormen van de culturele en sociale scheidslijnen en wie zich waar bevindt. De reacties onder het filmpje kunnen dan gebruikt worden ter ondersteuning of ter bevestiging van hun initiële interpretatie. De impact van dit is helaas niet duidelijk te benoemen – wellicht dat deze als extra ankers dienen – maar lijkt desalniettemin van belang voor de praktische invloed te verduidelijken.

Een beperking van dit onderzoek is dat respondenten tijdens de interviews genoodzaakt worden om hun gedachten te verwoorden. De associaties die dit opleveren hoeven niet uitgelokt te zijn door de politieke satire maar eerder door de vragen die de associaties bewerkstelligen. De associaties lijken te bestaan maar of ze door het beeldmateriaal of door de vragen geactiveerd worden is niet bij iedere respondent duidelijk. Als de associaties al bestaan maar niet bewust geassocieerd worden, is er een vervolgvraag of ze dan wel bijdragen aan het gevoel. Wat ook mogelijk is, is dat het gevoel vooraf bestaat bij kijkers maar zonder directe associaties. Dat een deel van het gevoel opkomt zonder de rechtvaardiging van de rationaliteit daarachter en dat men juist door de vragen het gevoel moet rationaliseren. In ieder geval kan er door de gespreksvorm als methodologie een blinde vlek ontstaan zijn van het gewicht van dialogische lading. Desalniettemin, waren de initiële reacties voldoende spontaan om dialogische lading niet uit te sluiten als slechts een effect van het interview.

Een andere beperking van het onderzoek is de ruis van humor. De overdracht van humor kan op verschillende manieren. Een uitleg kan gegeven worden over een situatie of onderwerp, waarna een grap volgt als analogie die de absurditeit toont van de voorgaande informatie. Maar informatie en grappen hoeven niet gescheiden te zijn in de overdracht, een grap kan ook de informatie zelf bevatten (e.g. ironie) waardoor het werkelijke begrip van de informatie niet voor iedereen duidelijk wordt. Dit kan het interpretatieproces bemoeilijken en heeft hoogstwaarschijnlijk invloed op het vermogen om te herkennen, zoals Polk et al. (2009) aantoonde. De resultaten hebben weliswaar rekening gehouden met deze nuance in het decoderen maar vervolgonderzoek zou dieper in kunnen gaan op de verschillende vormen van humor en hun ontvangst.

Resumerend lijkt de context van het land, het politieke klimaat en gebeurtenissen van groot belang te zijn op de interpretatie en daadwerkelijke invloed. De emotionele betrokkenheid lijkt een belangrijke rol te spelen. De gebeurtenissen in een land – e.g. rechtse politieke overmacht – lijken impact te hebben op de dynamiek van interpretatie (e.g. het individu, van een humorgerichte kijk, naar een informatieve gerichte kijk veranderen). Onderzoek naar de invloed van politieke satire kan dan ook een kwestie zijn van timing; de betrokkenheid kan op een bepaald moment groter zijn waardoor de uitkomsten verschillen.

Dat politieke satire zo verschillend geïnterpreteerd kan worden doet enigszins twijfelen aan hoe communicatie aan sich verloopt. In ieder geval is de analyse van politieke zothed nog lang niet volledig en is de analyse ondanks het onderwerp doet vermoeden, een stuk complexer dan men in eerste instantie zou verwachten.

Literatuurlijst

- Altena, P. (2015). Who is the ape, who the human? Reize door het Aapenland (1788) and Die Affenkönige oder die Reformation des Affenlandes (1789) considered. In *Topics in humor research* (pp. 135–146). <https://doi.org/10.1075/thr.2.10alt>
- Arjen Lubach krijgt Lof der Zotheidspeld. (2024). Erasmus University Rotterdam. <https://www.eur.nl/nieuws/arjen-lubach-krijgt-lof-der-zotheidspeld>
- Babbie, E. (2014). *The practice of social research* (14th ed.). Cengage Learning.
- Bakhtin, M. M. (2010). *The dialogic imagination: Four Essays*. University of Texas Press.
- Baum, M. A. (2003). Soft news and political knowledge: evidence of absence or absence of evidence? *Political Communication*, 20(2), 173–190. <https://doi.org/10.1080/10584600390211181>
- Baumgartner, J., & Morris, J. S. (2006). The Daily Show effect. *American Politics Research*, 34(3), 341–367. <https://doi.org/10.1177/1532673x05280074>
- Becker, A. B. (2020). Applying mass communication frameworks to study humor's impact: advancing the study of political satire. *Annals of the International Communication Association*, 44(3), 273–288. <https://doi.org/10.1080/23808985.2020.1794925>
- Blumer, H. (1954). What is Wrong with Social Theory? *American Sociological Review*, 19(1), 3. <https://doi.org/10.2307/2088165>
- Boukes, M., Boomgaarden, H. G., Moorman, M., & De Vreese, C. H. (2015). At odds: laughing and thinking? the appreciation, processing, and persuasiveness of political satire. *Journal of Communication*, 65(5), 721–744. <https://doi.org/10.1111/jcom.12173>
- Boukes, M., Droog, E., Brugman, B. C., & Burgers, C. (2024). Chapter 19 Political satire. In *De Gruyter eBooks* (pp. 273–288). <https://doi.org/10.1515/9783110792881-020>
- Boukes, M., Chu, X., Noon, M. F. A., Liu, R., Araujo, T., & Kroon, A. C. (2021). Comparing user-content interactivity and audience diversity across news and satire: differences in online engagement between satire, regular news and partisan news. *Journal of Information Technology & Politics*, 19(1), 98–117. <https://doi.org/10.1080/19331681.2021.1927928>
- Chen, H.-T., & Gan, C. (2017). How does political satire influence political participation? Examining the role of counter- and proattitudinal exposure, anger, and personal issue importance. In *International Journal of Communication* (Vol. 11, pp. 3011–3029).
- Condren, C. (2012). Satire and definition. *Humor - International Journal of Humor Research*, 25(4). <https://doi.org/10.1515/humor-2012-0019>
- Cresswell, J. (2011). Being faithful: Bakhtin and a potential postmodern psychology of self. *Culture & Psychology*, 17(4), 473–490. <https://doi.org/10.1177/1354067x11418540>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2022). *Research design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. SAGE Publications.

- De Leeuw, S. (2015). Reshaping the border zone. An approach to satirical space. In *Topics in humor research* (pp. 61–70). <https://doi.org/10.1075/thr.2.05lee>
- Dobmeier, C. M., Brooks, J. J., Walter, N., & Holbert, R. L. (2023). From Punchlines to Punches: A Meta-Analysis of the Persuasive Effects of Horatian and Juvenalian political satires. *Journalism & Mass Communication Quarterly*. <https://doi.org/10.1177/10776990231202698>
- DPG Media Privacy Gate. (2023). <https://www.nu.nl/media/6248246/arjen-lubach-trapt-nieuw-seizoen-van-de-avondshow-af-met-13-miljoen-kijkers.html?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Drees, M. M., & De Leeuw, S. (2015). Introduction. In *Topics in humor research* (pp. 1–16). <https://doi.org/10.1075/thr.2.01mei>
- Erasmus, D. (2016). Lof der zothed. Boom. (Oorspronkelijke werk gepubliceerd in 1509).
- Eredoctoraat van Open Universiteit voor Arjen Lubach - Open Universiteit - Open Universiteit. (n.d.). <https://www.ou.nl/-/eredoctoraat-van-open-universiteit-voor-arjen-lubach>
- Grossen, M., & Orvig, A. S. (2011). Dialogism and dialogicality in the study of the self. *Culture & Psychology*, 17(4), 491–509. <https://doi.org/10.1177/1354067x11418541>
- Hennink, M., & Kaiser, B. N. (2021). Sample sizes for saturation in qualitative research: A systematic review of empirical tests. *Social Science & Medicine*, 292, 114523. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114523>
- Henry, S. G., & Fetters, M. D. (2012). Video Elicitation Interviews: A Qualitative research method for investigating Physician-Patient Interactions. *The Annals of Family Medicine*, 10(2), 118–125. <https://doi.org/10.1370/afm.1339>
- Holbert, R. L. (2013). Developing a Normative Approach to Political satire: An Empirical perspective. In *International Journal of Communication* (Vol. 7, pp. 305–323).
- Holbert, R. L., Hmielowski, J., Jain, P., Lather, J., & Morey, A. (2011). Adding nuance to the study of political humor effects: Experimental research on Juvenalian satire versus Horatian satire. *American Behavioral Scientist*, 55(3), 187–211. <https://doi.org/10.1177/0002764210392156>
- Jones, J. P. (2010). *Entertaining politics: Satiric Television and Political Engagement*. Rowman & Littlefield.
- Jones, J. P. (2015). The authenticity of play. In *Topics in humor research* (pp. 33–46). <https://doi.org/10.1075/thr.2.03jon>
- Kuipers, G. (2006). Het eerste transnationale humorschandaal. De Mohammed-cartoons en de mondialisering van de humor. *Sociologie*, 2(4), 461–466. <https://doi.org/10.1347/sogi.2.4.461>
- Kuipers, G. (2011). The politics of humour in the public sphere: Cartoons, power and modernity in the first transnational humour scandal. *European Journal of Cultural Studies*, 14(1), 63–80. <https://doi.org/10.1177/1367549410370072>
- Kuipers, G. (2015). Satire and dignity. In *Topics in humor research* (pp. 19–32). <https://doi.org/10.1075/thr.2.02kui>

- LeBoeuf, M. (2007). The Power of Ridicule: An Analysis of Satire. <https://denox.com.br/real-estate>
- Mifdal, M. (2015). Cultural flow. In *Topics in humor research* (pp. 47–58). <https://doi.org/10.1075/thr.2.04mif>
- Moy, P., Xenos, M.A., Hess, V.K. (2005). Priming effects of Late-Night comedy. *International Journal of Public Opinion Research*, 18(2), 198–210. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edh092>
- Nabi, R. L., Moyer-Gusé, E., & Byrne, S. (2007). All Joking Aside: A Serious Investigation into the Persuasive Effect of Funny Social Issue Messages. *Communication Monographs*, 74(1), 29–54. <https://doi.org/10.1080/03637750701196896>
- Polk, J., Young, D. G., & Holbert, R. L. (2009). Humor Complexity and Political Influence: An Elaboration Likelihood Approach to the Effects of Humor Type in The Daily Show with Jon Stewart. *Atlantic Journal of Communication*, 17(4), 202–219. <https://doi.org/10.1080/15456870903210055>
- Roberts, J. M. (2012). Discourse or Dialogue? Habermas, the Bakhtin Circle, and the question of concrete utterances. *Theory and Society*, 41(4), 395–419. <https://doi.org/10.1007/s11186-012-9172-x>
- Silva, B. C. (2017). Populist radical right parties and mass polarization in the Netherlands. *European Political Science Review*, 10(2), 219–244. <https://doi.org/10.1017/s1755773917000066>
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin, & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–37). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Takken, W. (2018, June 4). Arjen Lubach, de satiricus die ook opinieleider en activist werd. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/04/11/arjen-lubach-de-satiricus-die-ook-opinie-leider-en-activist-werd-a1599080>
- Tashkenbayev, M. (2022). THE “EDGE” OF POLITICAL HUMOR: EFFECT OF DARK HUMOR ON AFFECTIVE POLARIZATION. In Central European University - Private University & M. Angelova, *Central European University - Private University*.
- Test, G. A. (1991). *Satire: Spirit and Art*. University Press of Florida.
- Trevor, M. C. (1999). Political socialization, party identification, and the gender gap. In *The Public Opinion Quarterly* (Vols. 63–63, Issue 1, pp. 62–89). Oxford University Press on behalf of the American Association for Public Opinion Research. <https://www.jstor.org/stable/2991269>
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases. *Science*, 4157. <https://www.jstor.org/stable/1738360>
- User, S. (2025). *Stichting Kijkonderzoek*. Stichting KijkOnderzoek. <https://www.kijkonderzoek.nl/>
- Van Dijk, T. A. (2013). Ideology and discourse. *The Oxford handbook of political ideologies*, 175–196.
- Van Zoonen, L. (2012). I-Pistemology: Changing truth claims in popular and political culture. *European Journal of Communication*, 27(1), 56–67. <https://doi.org/10.1177/0267323112438808>

- Xenos, M. A., & Becker, A. B. (2009). Moments of Zen: Effects of The Daily Show on Information Seeking and Political Learning. *Political Communication*, 26(3), 317–332.
<https://doi.org/10.1080/10584600903053569>
- Young, D. G. (2014). Theories and effects of political humor. In *Oxford University Press eBooks*.
https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199793471.013.29_update_001

Appendix 1

Topiclijst

Persoonlijke informatie	○ <i>Wie ben je</i> ○ <i>Volg je de politiek</i> ○ <i>Partij/ politieke voorkeur</i> ○ <i>Kijk je satire</i>		Op basis van demografische kenmerken is er een sociale identiteit te verwachten. Daarbij is het mogelijk om voorkennis van satiricus of actualiteit te belichten om vertekening uit te sluiten.
Beleving fragment	○ <i>Non-verbale reacties</i>	○ <i>Lachen</i> ○ <i>Neutraal</i> ○ <i>Bozig/ ongemakkelijk</i>	Door de onmiddellijkheid van de fragmenten moeten mensen hun gezichtsuitdrukking en hun lach verantwoorden – mocht men tegenstrijdige antwoorden (niet grappig, maar wel lachen) geven dan kan het verdiepend werken (Henry & Fetters, 2012).
	○ <i>Verbale reacties</i>	○ <i>Waar gaat dit fragment over?</i>	De onmiddellijkheid van deze vraag leidt tot een toetsing van reproductie en begrip (e.g. Young, 2014).
		○ <i>Humor</i> <i>Grappig/ niet grappig</i>	De vraag of de humor storend is, bijdraagt aan de boodschap of het luchtig/vijandig is en hoe dat ervaren wordt is voegt toe aan de boodschap (Holbert, 2013; Tashkenbayev, 2022; Nabi, Moyer-Gusé & Byrne, 2007)
		○ <i>Onderwerp</i> <i>Eens/oneens</i>	De onmiddellijkheid van deze vraag is belangrijk voor het benoemen van acceptatie/ gedeeltelijke acceptatie/ weigering (Hall, 1973).
Humor	○ <i>Opvatting humor</i> ○ <i>Opvatting combinatie humor en informatie</i> ○ <i>Opvatting balans humor en informatie</i>		De vraag of de humor storend is, bijdraagt aan de boodschap of het luchtig/vijandig is en hoe dat ervaren wordt is voegt toe aan de boodschap (Holbert, 2013; Tashkenbayev, 2022; Nabi, Moyer-Gusé & Byrne, 2007). Dit wordt dus tevens gekoppeld aan goed-/afkeuring van de boodschap. De toelichting over de humor roept op of de humor apart of verweven is. En als het verweven is hoe.

Informatie	○ <i>Opvatting boodschap</i> ○ <i>Opvatting doel boodschap</i> ○ <i>Eigen reactie onderwerp fragment</i>	Verdiept in de interpretatie van het specifieke en het geheel. Hoe men dat plaatst in een discours en hoe men zichzelf relateert daarmee (Bakhtin, 2010; Cresswell, 2011; Grossen & Orvig, 2011).
Identificatie	○ <i>Zelf/Sociale identiteit</i> ○ <i>Satiricus</i> ○ <i>In-group</i> ○ <i>Uit-group</i>	Door de benoeming van de satiricus en hoe men dat herkent, kunnen verschillen in interpretatie aangetoond worden. Het relationele van in-/ uit-groep zorgt voor begrip van situering in discoursdomein en dus ook sociale identiteit (Bakhtin, 2010; Cresswell, 2011; Grossen & Orvig, 2011; Tajfel & Turner, 1979).
Politieke situering	○ <i>Verleden/ Toekomst situering</i> ○ <i>Ideologische situering</i> ○ <i>Politieke opvattingen</i> ○ <i>Nationale situering (wellicht internationale)</i>	Dit is belangrijk voor een nadere toelichting van de bovenstaande situering.
Opvattingen Invloed	○ <i>Zelf</i> ○ <i>Anderen</i>	Roept vragen op over situering maar ook het publiek wie het bekijkt.

Appendix 2

De verbinding tussen de ankers en de dialogische lading is wellicht beter te verklaren door de representativiteitsheuristiek: *‘what is the probability that object A belongs to class B’* (Tversky & Kahneman, 1974, p. 1124) – en de beschikbaarheidsheuristiek: *‘by the ease with which instances or occurrences can be brought to mind’* (Tversky & Kahneman, 1974, p. 1127). Vanwege dat dit een psychologische focus heeft is hier in de resultatensectie niet op ingegaan maar de heuristieken zijn impliciet aanwezig en de voorbeelden tonen dit ook aan.

De **representativiteitsheuristiek** is meerdere keren zichtbaar maar lijkt voornamelijk gebonden aan de semiotische ankers:

- Colombina (centrum) bijvoorbeeld benoemt bij het zien van Arjen Lubach dat hij ‘van de NPO komt’ en dus ‘wat linkser gekleurd is’.
 - o In het fragment is het logo van de NPO niet zichtbaar maar door Lubach als anker te gebruiken komt er een associatie op die de boodschap al politiek inkleurt. Een vergelijkbare toepassing is de kleding.
- Verschillende respondenten zoals Isabella (links) interpreteren Lubachs boodschap als ‘rechts’.
- Flaminia (rechts) zegt over Teeuwen het volgende: “Als ik zeg maar zo een figuur zie met een goede trui, dan denk ik, is dit zo een te ver doorgeslagen links iemand die dit daadwerkelijk vindt of is dit satire?”
- Anderen zoals Brighel (links) en Pedro (links) benoemen ‘het decor’ waardoor ze de betrouwbaarheid van de informatie mee inschatten.
- Dottore (links) benoemt juiste de witte huidskleur die bij hem het beeld ‘de klagende witte man’ oproept
- Panta (rechts) ‘Die daar’ denk ik van ‘dat hij links is’, ‘dat hoeft ik niet te zien’.
- Arlec (links) vindt Arjen Lubach als een imitatie van Amerikaanse shows
- En zoals velen al hadden: Het is een komiek, je verwacht wat grappigs.

De **beschikbaarheidsheuristiek** is ook meerdere keren zichtbaar. *“By the ease with which instances or occurrences can be brought to mind”* (Tversky & Kahneman, 1974, p. 1127). Dit lijkt niet enkel gebonden aan discursieve maar dus ook aan semiotische ankers.

- Francesca (links): Het is gewoon een ambtenaar en [...] hij zit helemaal niet in die politieke hoek – Bij het zien van een semiotisch anker Dick Schoof
- Pedro (links): Schoof vind ik sowieso inhoudsloos – Idem het voorgenoemde

- Panta (rechts) benoemt bij het horen van de BBB: “Als ik dan te horen krijg dat een BoerBurgerBeweging eigenlijk helemaal niet is voor de burgers, maar voor de grote bedrijven...”
- Beatrice (rechts) weidt uit over asielzoekerscentra: “Daar komen waarschijnlijk ook oorlogsvluchtelingen, maar er komen ook gewoon heel veel gelukzoekers.”
- Colombina (centrum): Ik maak zelf eigenlijk geen racisme mee maar ik heb natuurlijk wel donkere vrienden die dat wel meemaken. Ik ben daar zelf niet heel erg mee bezig, maar dat is dus wel iets waar de maatschappij heel erg mee bezig is, hè
- Vittoria (links): toen is denk ik ook was ook nog in de krant gekomen van of dat het de vraag was dat er überhaupt wel een coalitie ging komen of dat we allemaal opnieuw moesten stemmen.
- Vittoria (links): Ja ik ben veel bezig met genderstudies dus ik plaats het dan ook meteen in dat kader.
- Pulci (rechts): Wat mij betreft is dit tegen links bedoeld. Je ziet toch wel een beetje die cultuur die komt overwaaien uit ja, andere delen van de wereld zoals Amerika, de *snowflakes*. Daar begon het een beetje volgens mij die woke-cultuur. Hoe je het ook wil noemen. Je ziet het ook veel op Reddit of op verschillende andere internetforums.
- Isabella (links) over Gen Z: ‘Ik heb gewoon dagelijks met deze mensen te maken omdat ik werk in het onderwijs’

De discursieve en semiotische ankers worden dus aan de hand van heuristieken ingevuld met dialogische lading. Omdat verschillende heuristieken leiden tot verschillende vormen van lading en gebruikt worden met een verschillende affectieve lading, lijkt het erop dat er een dynamiek bestaat tussen deze die dus niet per se partijgebonden is. Wellicht dat er nog andere vormen van heuristieken hier van toepassing zijn. Dit zou echter verdieping vereisen die hier niet mogelijk is.

Appendix 3

De fragmenten zijn gekozen op basis van 2 criteria: het doelwit links/rechts en qua humor luchtig/vijandig.

Het eerste fragment wat ik zal bespreken is het fragment van Arjen Lubach over de voorjaarsnota. De reden dat dit een rechts doelwit heeft is vanwege dat Arjen het rechtse kabinet bekritiseert. Hetgeen wat dit luchtig maakt is dat de kritiek niet per se op een persoon gericht is maar meer op de handelswijze van het kabinet met betrekking tot de onderhandelingen. De voorjaarsnota wordt in dit fragment uitgelegd en er wordt uitgelegd waarom het zo lastig zal zijn voor dit kabinet om geslaagde onderhandelingen te bewerkstelligen. Voorheen zijn die moeilijke onderhandelingen vooruitgeschoven naar de voorjaarsnota en is de voorjaarsnota eigenlijk bedoeld om de puntjes op de i te zetten. De hoeveelheid aan onderwerpen die besproken moeten worden zal het dan ook extra lastig maken, volgens Lubach. Het fragment is online geplaatst op 8 april 2025, en werd enkele dagen ervoor uitgezonden op de televisie, zender RTL 4.¹⁵

Het tweede fragment is van Hans Teeuwen en gaat over het slachtofferschap. Dit leek een links doelwit te zijn omdat het volgens mij verwijst naar de ‘*snowflake*’ term die in rechtse media veel gebruikt wordt om links aan te vallen. Het oog hebben voor onderdrukking en impliciete discriminatie en seksisme is bewustwording die op de linkse flank van het politiek spectrum vaker lijkt voor te komen. Hans benoemt dan ook dat ‘er nog veel leed ongezien blijft omdat er nog geen woorden voor zijn’, en somt een lijstje op met termen die bijdragen aan de bewustwording. De reden dat dit luchtig beschouwd wordt in dit onderzoek is wegens dat het niet ad hominem is maar juist de draak steekt met een sentiment. Dit doet Hans Teeuwen op een ironische manier waardoor hetgeen hij zegt niet direct geïnterpreteerd kan worden. Het filmpje is te vinden op Facebook, en is eind 2023 geplaatst. Dit maakt het iets minder actueel, maar omdat het geen directe betrekking heeft op politici of partijen maar eerder een persiflage van links maakt, heeft dit geen invloed gehad op de analyse.¹⁶

Het derde fragment is opnieuw van Arjen Lubach en gaat over de lintjesaffaire. Marjolein Faber is het doelwit. Zij was minister van Asiel en Migratie en komt uit de PVV – een (extreem) rechtse partij. Het filmpje lijkt wat meer ad hominem te zijn. Het betreft vrijwilligers die voorgedragen zijn voor een lintje omdat zij zich ingezet hebben voor asielzoekers. Faber wil niet tekenen – ondanks dit slechts een formaliteit blijkt te zijn en de uitreiking eigenlijk niet vanuit haar dient te komen. Arjen Lubach sluit af met de woorden ‘Ik hoop dat Faber wel zegt: het was allemaal een 1 aprilgrap, ik ben de grap’. De rest van het fragment wordt niet getoond om zodat er geëindigd kon worden met de bijtende woorden. Het fragment is geplaatst online 31 maart 2025.¹⁷

Het laatste fragment betreft opnieuw Hans Teeuwen, die Femke Halsema imiteert. Femke Halsema is de burgemeester van Amsterdam en over het algemeen best wel bekend om haar links beleid. Althans, in rechtse kringen. Want de meeste respondenten leken haar niet te herkennen. Hans Teeuwen maakt een persiflage van Halsema door een holle verwijzing naar het koloniale verleden te benoemen, en het belang van diversiteit ondanks dat ten kosten zou moeten gaan van gebroken joodse harten. Dit had in de directe zin betrekking op de opening van het holocaustmuseum waar een demonstratie heel dichtbij plaatsvond en holocaust overlevende uitgejoeld werden. Dit zorgde voor zekere ophef. De actualiteit lijkt de onenigheid te zijn over de veiligheid van de joodse gemeenschap. Dit is wat bijtender en gaat in op Halsema haar persoon. Bovendien ligt er een wapen op de tafel naast haar (een rekwisiet door 1 iemand herkend), in verwijzing naar haar zoon die opgepakt werd met een wapen. Het gehele fragment is dus denigrerend. Dit fragment (12-03-2024) werd door de meeste niet goed begrepen.¹⁸

¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=dYhcR3rcoS8>

¹⁶ <https://www.facebook.com/share/r/181vPjz29E/>

¹⁷ <https://youtu.be/YrLZFGv1Pck?si=pgVnE79IXCMQe0ld>

¹⁸ <https://www.facebook.com/watch/?v=1158753345302866>

Appendix 4

Informed consent

Erasmus Universiteit Faculteit ESSB, Master Polarisatie, Democratie en Samenleving privacy@eur.nl

Onderzoek door Amos Wijnberg 555938aw@eur.nl

- Analyse der Politieke zothed
 - o Een onderzoek naar de belevingswereld van kijkers van politieke satire

Toelichting:

Dit onderzoek wil meer weten over de interpretatie van politieke satire. Allereerst zullen er fragmenten getoond worden van politieke satire. Daarna start het interview. Daarbij wordt gekeken hoe mensen zelf politieke satire zien, of ze het informatief vinden en wat ze vinden van de humor. Het onderzoek is volledig geanonimiseerd en persoonsgegevens worden niet bijgehouden. Op geen enkele wijze is het mogelijk voor anderen om uw identiteit te achterhalen. Uw politieke voorkeuren worden gevraagd en zijn van belang voor het onderzoek. Indien u dit niet wil delen kunt u niet participeren.

Interviews worden opgenomen en na transcriberen verwijderd. In het interview zelf wordt naam niet genoemd. Deelname is geheel vrijblijvend en op ieder moment te stoppen. Antwoorden zijn niet verplicht. En u mag ieder moment de deelname verbreken als u zich niet op uw gemak voelt.

Data worden verwijderd binnen 10 jaar na afronding en enkel ik (Amos Wijnberg) en onderzoeksbegeleider (Willem de Koster) hebben toegang tot data. Op verzoek heeft u als respondent kunt u uw eigen data en een eindverslag van het onderzoek ontvangen.

Indien u na afloop vragen of zorgen heeft kunt u emailen naar het bovenstaande emailadres.

Deelname is dus vrijwillig.

Met uw handtekening bevestigt u

- Op de hoogte te zijn van de inhoud van dit onderzoek
- Ingelicht te zijn over het doel van het onderzoek
- Toestemming te geven uw politieke voorkeur te verwerken
- Toestemming te geven over de opname en transcriptie
- Toestemming te geven uw antwoorden te verwerken
- Op de hoogte te zijn dat u ieder moment mag stoppen en deelname mag weigeren

Handtekening participant:

Datum:

Handtekening Amos Wijnberg

Datum:

Appendix 5

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH**INSTRUCTION**

This checklist should be completed for every research study that is conducted at the Department of Public Administration and Sociology (DPAS). This checklist should be completed *before* commencing with data collection or approaching participants. Students can complete this checklist with help of their supervisor.

This checklist is a mandatory part of the empirical master's thesis and has to be uploaded along with the research proposal.

The guideline for ethical aspects of research of the Dutch Sociological Association (NSV) can be found on their website (http://www.nsv-sociologie.nl/?page_id=17). If you have doubts about ethical or privacy aspects of your research study, discuss and resolve the matter with your EUR supervisor. If needed and if advised to do so by your supervisor, you can also consult Dr. Bonnie French, coordinator of the Sociology Master's Thesis program.

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title:

Analyse der Politieke zotheid; Een onderzoek naar de belevingswereld van kijkers van politieke satire

Name, email of student:

Amos Wijnberg 555938aw@eur.nl

Name, email of supervisor:

Willem de Koster dekooster@essb.eur.nl

Start date and duration:

4-04 tot en met 22-06

Is the research study conducted within DPAS **YES**

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?
(e.g. internship organization)

PART II: HUMAN SUBJECTS

1. Does your research involve human participants. **YES**

If 'NO': skip to part V.

If 'YES': does the study involve medical or physical research? **NO**

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act ([WMO](#)) must first be submitted to [an accredited medical research ethics committee](#) or the Central Committee on Research Involving Human Subjects ([CCMO](#)).

2. Does your research involve field observations without manipulations that will not involve identification of participants. **NO**

If 'YES': skip to part IV.

3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else). **NO**

If 'YES': skip to part IV.

PART III: PARTICIPANTS

1. Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them? **NO**

2. Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study? **NO**

3. Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants? **NO**

4. Will the study involve actively deceiving the participants? **NO**

Note: almost all research studies involve some kind of deception of participants. Try to think about what types of deception are ethical or non-ethical (e.g. purpose of the study is not told, coercion is exerted on participants, giving participants the feeling that they harm other people by making certain decisions, etc.).

5. Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants? **NO**

6. Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person, data concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)? **YES**

7. Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent? **NO**

8. Is the health and/or safety of participants at risk during the study? **NO**

9. Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured? **NO**

10. Are there any other possible ethical issues with regard to this study? **NO**

If you have answered ‘YES’ to any of the previous questions, please indicate below why this issue is unavoidable in this study.

Political preferences of participants need to be asked and are important due to the research being about Political Satire and the interpretation of these fragments. To have reliable and valid outcomes it is of necessity that it is clear that the fragments either coincide or are oppositional to the political beliefs of the participants. Therefore it is unavoidable to ask their political beliefs.

What safeguards are taken to relieve possible adverse consequences of these issues (e.g., informing participants about the study afterwards, extra safety regulations, etc.).

Beforehand it is made clear it is of necessity but that it is also a requirement of the research in order to participate. They will have an unambiguous choice to deny participation. If they do agree to participate it is made clear it will be completely anonymous and all data leading to their identity would be erased almost immediately. Informed consent will be signed by them, which they will receive a copy of. And is kept by me. All other data is made anonymous.

Are there any unintended circumstances in the study that can cause harm or have negative (emotional) consequences to the participants? Indicate what possible circumstances this could be.

This research is an elicitation research and will show fragments of political satire. It will show multiple fragments that should coincide and be oppositional to their political preferences. Some fragments will contain ‘hostility’ though this is on a political level. Due to ethical reasons no harming fragments will be shown – so nothing discriminatory or sexist. No blatant insult etc. Hostility in the sense of the research can be interpreted as a form of ridiculing the left and the right. Respondents will view both. So negative emotions shouldn’t be too disruptive to the emotional wellbeing of the participants.

Please attach your informed consent form in Appendix I, if applicable.

Continue to part IV.

PART IV: SAMPLE

Where will you collect or obtain your data?

Through people I know and snowball sampling I will try to interview and collect data. Fragments are found on Youtube.

Note: indicate for separate data sources.

What is the (anticipated) size of your sample?

I anticipate 12 respondents and 4 fragments.

Note: indicate for separate data sources.

What is the size of the population from which you will sample?

Netherlands is the population

Note: indicate for separate data sources.

Continue to part V.

Part V: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

Recordings will be temporarily on my phone and transferred to my computer for transcription. I will store data on my computer and laptop only accessible for me.

Note: indicate for separate data sources, for instance for paper-and pencil test data, and for digital data files.

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

I am the only one responsible for this.

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

Documents are stored and gathered on one pc accessible only to me and one laptop also only accessible to me. Any folder containing documents will be copied once for safekeeping.

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

Respondents will have a pseudonym during the interview and the informed consent has their original name and signature. Respondents will receive a copy. Other personal information is not gathered or written down. Their contact-information will not be digitalized and for safekeeping it will be noted on paper with the pseudonym attached. Any other personal information (except age and political preferences) will not be necessary and to minimize risks to their anonymity, not asked or stored. So from the beginning to the end they will have their pseudonym.

Note: It is advisable to keep directly identifying personal details separated from the rest of the data. Personal details are then replaced by a key/ code. Only the code is part of the database with data and the list of respondents/research subjects is kept separate.

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Amos Wijnberg

Name (EUR) supervisor:

Date: 23-03-2025

Date: 19-03-2025

